Детско-юношеска класика

ЗЛАТНО ПЕРО

А. Каралийчев

ТОШКО АФРИКАНСКИ и ПРИКАЗКИ

Издателска къща „Хермес“

АНГЕЛ КАРАЛИЙЧЕВ
ТОШКО АФРИКАНСКИ И ПРИКАЗКИ

chitanka.info

ТОШКО АФРИКАНСКИ

РИБКИТЕ СЪС ЗЛАТНИТЕ ОПАШКИ

Тодора подкладе огъня. Сложи тенджерата на печката да свари картофи. Закипя врялата вода в тенджерата. Картофите се подгониха. Почнаха да се пукат. Яхнал един клон пред отворения прозорец, Тошко Африкански гледаше с лакоми очи и от време на време протягаше космата си ръка към Тодора. Искаше да й каже, че е гладен. Зачервената Тодора миеше съдовете и пееше. Щом усети сладкия дъх на врелите картофи, тя грабна голямата дървена лъжица, извади най-хубавия картоф и се опита да го разчупи. Но картофът парна като въглен пръстите й. Тодора изохка, захвърли го през прозореца и викна на Тошка:

— На! Лапай, маймунек!

Тошко туй чакаше. С един скок той се намери долу на градинската пътека, където се търкулна картофът, грабна го, помириса го и в очите му светна блаженство. Налапа го целия — небелен. Тогава дойде страшното. Врелият картоф му запали гърлото. Като ужилен от оса Тошко изрева, размаха предните си лапи и се покатери на ябълката. От върха и скочи на курника, тупна в една цветна леха и стремглаво се хвърли към малкото рибно езеро — да угаси палещия картоф в гърлото си.

Тодора, застанала до прозореца с лъжица в ръка, се разхълца от смях. Почервеня като ягода.

В езерото стопанинът на къщата беше пуснал пет рибки със златни опашки. От зори до мрак по езерния бряг ходеше котаракът Мук и си думаше:

— Мяу! Омръзнаха ми тия птичета крилати, искам рибки опашати! Мяу!

Когато Тошко цамбукна, рибките се много изплашиха и всичките се потулиха под камъните, но като видяха, че падналото от небето чудовище не е котаракът, а маймуната — излязоха спокойно от дъното и си заклатиха опашките. Най-напред Тошко налапа студена вода и дойде на себе си.

— Лошо, Тошо, лошо! — рече си той и му стана много обидно. Спомни си как го клъвна квачката, когато се опита да играе с едно пиленце; спомни си колко бой е изял от Тодора, която го налагаше с една дървена лъжица за нищо и никакви работи.

— Хей, Тошко — измяука котаракът, — честита баня! Мяу!

— Благодаря — отвърна Тошко.

— Ами ония рибки със златните опашки, дето се перат във водата, твои ли са?

— Мои са — отвърна Тошко и като протегна дългата си лапа, хвана най-голямата и я размаха над главата си.

— Гледай, братко, живи, мърдат!

— Щом като мърдат, изхвърли ги на сухо, да ги изям. Не мога да понасям рибки, които мърдат. Стопанинът ще помисли, че Тодора ги е изловила и опържила в тигана и ще належи гърбеца й с дебелия си бастун — помоли се котаракът.

— Слушам! — извика Тошко и почна да изхвърля нещастните рибки.

Котаракът Мук ги застигаше с лапите си и гълташе като бонбони. На тревата не останаха нито люспи, нито костички.

— Не съм виновен аз — измърмори разбойникът-котарак. — Луд изяжда и два зелника, стига да има кон да му ги даде.

Като изпразни езерото, Тошко се върна в кухнята и видя, че Тодора е мръднала някъде. Метна се чевръсто нагоре, влезе през прозореца и почна да тършува. Най-напред бръкна в една чиния на полицата и щом разбра, че е празна, изхвърли я възмутен навън. Чинията падна на плочите и се натроши на парчета.

След туй маймунекът намери една кошничка, пълна с пресни яйца.

— Я — рече си той, — набутах бели ябълки…

Грабна кошничката и изскочи навън, но се препъна върху една вършинка и падна. Яйцата се жлътнаха на земята изпотрошени.

— Ябълки, съвсем не са ябълки! Тая Тодора пак ме измами! — разгневен проговори Тошко и се върна отново в кухнята. Откачи от гвоздея новата престилка на Тодора и я натъпка в печката. Като свърши тая хубава работа, злосторникът седна на стола, протегна дългите си крака върху масата и се замисли дълбоко. Погледна мастилницата. Протегна бавно лапата си, взе перодръжката на Тодора и реши да

напише писмо до маймуните в Конго и да се оплаче от Тодора. Те трябва да дойдат тука и да я накажат. Тодора не е добра. Тя бие маймуните.

Тогава му дойде на ум, че не знае буквите.

— Каква съм неука маймуна! — въздъхна Тошко и като грабна мастилницата, погледна с едно око вътре. Дълго се взира и като не можа да види нищо, разсърди се и размаха силно мастилницата. Мастилото рукна навън и напръска тавана, стените, пода. Тошко се развесели. Откачи от стената чантата на Тодора, надяна я на ръката си и излезе на улицата.

— Дай чантата, крадецо! — извика градинският пазач и подгони маймунека.

— Да има да вземаш! Ще ти я дам, ако ме стигнеш.

Тошко търти да бяга. Кривна по улицата. Грабна една ябълка от сандъка на бакалина, прескочи черковната ограда и се покатери по водосточната тръба на камбанарията. Там захапа ябълката и разлюля чантата. От бакалницата изскочи Тодора. Съзря чантата си и занарежда:

— Леле, умрях си! Вътре е огледалцето, което ми подари Търкалан на панаира. За пет лева ми го купи. Ако се счупи, няма да се оженя. Отидох си млада и зелена! Слез, Тошко, слез, миличък! Ти си добро момче. Ако слезеш, кака ще ти купи лешници и бадеми. Тошко беше доверчиво същество и като чу за лешниците, бързо се спусна пак по водосточната тръба. Тогава Тодора издърпа от лапите му чантата си, хвана го за ухото и го отведе в къщи. Видя каква поразия е направил и грабна голямата дървена лъжица. Почна да го налага. Половин час време го тупа. Най-сетне се умори и го затвори в къщурката на кучето.

— Тук ще стоиш! — поръча тя запъхтяна. — Като си почина, пак ще се върна да те добия. Ти ми отрови душицата.

В туй време старият стопанин домъкна и котарака в кучешката къщурка. Блъсна го вътре и викна:

— Ти изяде моите сладки рибки. Влизай, разбойнико, в този затвор!

— Много ли те тупа? — попита Тошко.

— Додето счупи дебелия си бастун. Мяу! Не мога да разбера кой му е казал, че аз съм изял рибките — промърмори котаракът, зарови се в сламата и почна да мърка.

И цяла нощ наказаният котарак не млъкна.

ТОШКО РАЗДАВА ДАРОВЕ

На другия лен старият стопанин на къщата рече:

— Тодорке, ти отиваш на село да помагаш на дяда Тодорана за жетва. Я вземи и Тошка, маймунека, да се махне от главата ми. Още не съм прежалил златните рибки, които изхвърли от рибарника, за да ги излапа котаракът Мук. Отведи го в гората — дано го срещне мечка-стръвнпца, подари го на някои тъпанар, да му одере кожата и да си направи тъпан, или пък му вържи на шията един камък и като минаваш край реката — бутни го да падне в най-дълбокия вир!

Тъй нареждаше ядосаният старец на своята домашна помощница. Тодорка си скубеше веждите с едно щипало, за да ахнат селските ергени, като я видят, а Тошко стоеше клекнал на прага. Той слушаше думите на господаря си, разбираше какво светло бъдеще го чака, но окото му не трепваше. Тошко имаше дебела глава маймунека. Тодора натъпка дрехите си в една мрежа за зеленчук, ръкува се със стария стопанин, хвана синджира на Тошка и го поведе към площада, където беше спирката на автобуса за село. Когато пристигнаха, всичките места в моторната кола бяха заети. Тодора се намести при шофьора, а Тошко скочи в полата на една жена с три гуши.

— Да махвате тая проклета маймуна! — извика ужасена пълната жена. — Тя ми пречи да дишам! Господи, това е нахалство, задушавам се!

И запъшка като мотор.

Шофьорът, без да каже нещо, хвана Тошка за шията, измъкна го навън и го подаде на другаря си, който нареждаше багажите върху автобуса. Горният пое Тошка и го намести между два куфара. Автобусът потегли. Маймунекът почна да си върти очите.

— Цял панаир! — си рече той и почна да тършува. Най-напред видя една нова сламена шапка, грижливо загъната в тънка хартия. Любопитният Тошко разкъса хартията и наложи шапката на главата си — да му пази сянка от слънцето. След това в една торбичка набута две зачервени кравайчета. Едното изхруска, а другото хвърли на една

свиня, която ровеше в тинята край пътя. Свинята изяде кравайчето и си рече:

— Днес слънцето грее здравата: от небето падат печени неща.

Тошко се зарадва много, че може да хвърля подаръци на всички живи твари покрай пътя. В една кошница намери узрели круши. Всичките ги изсипа върху главите на рой деца в един училищен двор. Децата разграбиха плодовете и почнаха да викат ура. Тошко смъкна сламената шапка и ги поздрави тържествено. Автомобилът дигаше прахоляк. Изплашените кокошки хвърчаха с крясък зад плетищата. А Тошко щедро раздаваше дарове.

„Нека всички запомнят кога съм минал оттука!“ — си мислеше той и пръскаше чуждите неща.

Па един кон, впрегнат в долап, Тошко хвърли чифт бели ръкавици, на една патка спусна копринени чорапи, на едно теле — книга с картинки, на една сляпа бабичка, седнала на припек пред вратнята, хвърли в полата червило за устни. Изкара го от една чанта. На една овца поднесе сватбения букет на младоженците, които седяха на последното седалище в автобуса и подскачаха от щастие. А едно магаре — вързано пред някаква пуста селска кръчма — получи сламената шапка, която беше на Тошковата глава. Магарето се усмихна, показа хубавите си зъби и изяде шапката. Додето автомобилът стигна Тодориното село — Тошко изпразни кошниците и торбичките, развърза връзопите. Не можа да отвори само куфарите. На селския мегдан в Каменно поле Тодора слезе от автобуса и повика Тошка. Тошко скочи пъргаво долу. Автобусът потегли олекнал. Пътниците вътре разговаряха весело. Те не знаеха какво се бе случило с багажа им.

ЧЕРВЕНАТА ЧЕШМА

Бащата на Тодора, дядо Тодоран, посрещна дъщеря си с голяма радост.

— Добре ми дошла, Тодорке, тъкмо навреме пристигаш. Днес ще идете с буля си да зажънете нивата в Крушовица. Ама туй маймунче? У дома ли иде на гости? Ох, на дядо африканчето! То ще ми правя дружинка, докато трае жетвата.

И дядо Тодоран го помилва по главата.

„Милва ме, защото имам щедра ръка и добро сърце, малко ли неща раздадох на сиромашките животни покрай пътя“ — помисли си Тошко и почна да се разхожда важно-важно по неметения двор.

— Тодорке — обърна се дядо Тодоран към дъщеря си, — преди да тръгнете с буля си на нивата, слез, дъще, да ми наточиш една паничка винце от моята бъчвица. Ти я знаеш — на дъното на зимника съм я търкулнал. Искам да се почерпя по случай твоето пристигане.

Тодорка грабна от полицата една зелена паница и слезе в зимника. Тошко вървеше подире й. Той видя как Тодора извади чепа, как наточи вино и много се учуди.

— Чудно нещо, щом дръпнеш чепа, почва да тече!

В залисията си момата забрави да заключи вратата на зимника. Тошко туй чакаше.

Щом Тодора с паница в ръка влезе при баща си. Маймунекът се намърда в зимника. Разклати чепа на бурето, измъкна го и виното шурна.

— Я, аз направих чешмичка! — плесна с ръце Тошко и клекна пред бурето.

— Какво е това? — попита селският котарак, като нагази до колене в изтеклото вино.

— Чешма. Аз я направих за дяда Тодорана, той е добър човек и заслужава да си има една червена чешма — рече Тошко и напусна зимника.

— Довечера ще ям червени мишки — рече замислено котаракът.

Тошко отиде на хармана. Прескочи градинския прелез и що да види — цял ред пчелни кошери, застанали кат юнаци с остри калпаци един до друг.

— Мирно! — извика Тошко на кошерите. — Аз съм вашият началник. Долу калпаците!

Кошерите стояха и не мърдаха.

— Долу калпаците, ви казвам! — извика маймунекът още по-високо. — А бе вие не разбирате ли от команда? — ревна ядосано Тошко, грабна една тояга и захвана да удря кошерите. Тогава се случи нещо страшно. От малките дупки на кошерите излязоха орляци разлютени пчели и връхлетяха побойника. Почнаха да го жилят по носа, по ушите, по краката. Тошко нададе ужасен рев и подири спасение върху тополата пред къщи. За един миг се намери на върха, но пчелите го смъкнаха долу. Луд-полудял, маймунекът се втурна по улицата, дигна пушилка и като стрела изскочи вън от селото. Задъхан, спря върху моста, под който течеше дълбока река. В туй време зад себе си чу бръмченето на пчелите, които идеха като чер облак. Без да мисли много, Тошко се хвърли от моста надолу с главата в реката. Нирна към дъното, излезе на отвъдния бряг и се потули в ракитака. Пчелите се повъртяха над водата и като си рекоха: „Удави се проклетото животно!“ — побръмчаха малко и се върнаха назад към кошерите.

Отекъл и мокър, Тошко стоя в ракитака, докато-слънцето се спусна към хълмовете. Надвечер злополучният началник на пчелите се измъкна от скривалището си и тръгна към село, но не посмя да влезе в селото: страх го беше от пчелите. Малки, но страшни. Жилят. Тръгна и заскита немил-недраг по нивите между кръстците. Както си мотаеше краката в къпинака, неочаквано видя една круша. Под клоните на крушата висеше детска люлка. В люлката стоеше седнало дете и си смучеше пръста. Той измъкна детето от люлката, сложи го в стърнището и се намърда на неговото място. Детето ритна два-три пъти с крачета, заскимтя като котенце и си заспа. Тошко се изтегна удобно, люлката леко се полюшваше, листата на крушата сладко шумоляха. Маймунекът се прозина и бързо заспа. По едно време под крушата пристигна майката на детето — да го накърми. Отдалеч тя се провикна:

— Стига си спало, чедо! Ставай да папаш! — и протегна ръце към люлката, да си изкара рожбата. Страшен женски писък събуди

Тошка:

— Тодорке, ела, миличка, да видиш на какво се е превърнало чедото ми! — викаше полудяла от страх Тодорината буля, сграбчила здравата Тошко, косматия африканец. Тодорка се затече и погледна в люлката.

— Аха — поклати глава тя, — ти ли си бил? Къде е детето?

Озърна се наоколо и като съзря малкото човече в стърнището, рече на буля си:

— Ти вземи детето от стърнището, а пък аз ще се погрижа за този мил гостенин. Ела, Тошко, да ти сложа синджира на шията. Дядо Тодоран ще полудее от радост, като те види. Той сега стои и си напряга ума как да ти благодари за червената чешмица.

И като го върза здраво за шията с един синджир, тя го помъкна към село.

КЪМ САМОДИВСКИЯ КЛАДЕНЕЦ

Дядо Тодоран посрещна Тошка на вратата с един чувал й тояга в десницата.

— Влизай в чувала! — извика старецът и дигна заплашително тоягата.

Тошко почна да се стъписва: никак не му се влизаше в чувала.

— Влизай! — кресна още по-високо старецът. Тошко неохотно влезе в чувала, защото не беше приятел на тоягата. Тогава дядо Тодоран завърза добре чувала и почна да налага Тошка, додето му отмаляха ръцете. Сетне го метна на гърба си се заклати надолу.

— Къде го помъкна, тате? — попита Тодора.

— Ще го пусна е Самодивския кладенец. Този проклет африканец ми пресуши бъчвицата. Винцето беше самоток. Няма да му простя!

Като издума тези думи, старецът излезе от селото и закрачи приведен към Миховата воденица. Тошко трепереше в чувала и сълзите му течаха. Какво ще прави в кладенеца? Отвъд тополите, до самата воденица, се намира пресъхналият. Самодивски кладенец. Щом стигна до воденицата, дядо Тодоран смъкна от гърба си чувала и го тръшна до каменното корито. Седна да поеме дъх. Извади тютюницата, напълни си лулата и като се дигна — влезе във воденицата да си поиска огън от Миха воденичаря. По туй време нямаше мливари, камъните бяха спрели и Михо посрещна зарадван гостенина. Донесе му огън, подаде му стол и го покани да си похортуват.

— Поседни малко, дядо Тодоране, че ще ми излезе душата в тази самотия! Нали е жетвено време — всичките селяни са по нивите. Жива душа не се мярка тъдява. Само един вълк обикаля вечерно време кошарата ми. Настървил се е звярът. Иска да ми изяде агънцата. Аз да имам една пушка — ще му светя масълцето. Ами ти къде тъй по вечеря с чувала? Не те ли е страх от вълка?

— Не ме е страх — отвърна дядо Тодоран, — защото ако той е вълк, аз съм по-голям вълк.

И смукна дълбоко лулата си.

В туй време при чувала под крушата пристигна Страшният вълк, който си точеше зъбите, за агънцата. Подуши Тошка и изръмжа:

— Хей, кой подсмърча в чувала? Агне ли си или куче?

— Нито агне, нито куче.

— Ами какво си?

— Аз съм Тошко Африкански.

— Тъй ли? Аз пък тъкмо диря Тошка, да го схрускам като кокошка.

— Ще ти приседне.

— Защо?

— Защото в Африка има един милион маймуни, готови да ме бранят. Те ще те разкъсат на парчета, ако се научат, че си ме оскърбил.

— Ами къде отиваш и защо плачеш?

— Помъкнал ме е дядо Тодоран към село Сватбаре. Насила ме носи на сватба. Там ще ме гощават с печени тазгодишни агнета. Щели да ме тъпчат с петровски пилета и наденици на скара щели да ми дават.

— Яж, бе! — извика вълкът и устата му се наляла.

— Не мога да ям месо. Аз съм член на маймунския вегетариански съюз. Мене ми дай орехи, лешници и круши. Аз обичам печени фъстъци. Аз обичам банани и от кокосови орехи не се отказвам.

Вълкът, както знаете от приказките, е много глупав.. Той помисли малко и предложи на Тошка:

— Слушай, Тошко, щом като е за сватба, нека да яда аз наместо тебе. Както съм гладен, ще им изям всички агнета и пилета петровчета. Искаш ли?

— Как да не искам! — извика Тошко.

Вълкът дръпна възела на въжето и развърза чувала. Тошко се измъкна навън, а на негово място в чувала се намъкна старият вълк. Мина ни малко, ни много, ето че от воденицата излезе дядо Тодоран. Тошко се покатери чевръсто на близкото дърво и се потули в шумака.

— Развързал чувала проклетникът — извика дядо Тодоран, — добре, че не се е измъкнал!

И като подхвана чувала, старецът го метна на гърба си.

— Още повече е натежал маймунекът, но аз ще го настаня ей сега — си рече дядо Тодоран и закрачи към кладенеца. Като стигна, старецът запъхтян отвори капака на кладенеца, блъсна чувала с глупавия вълк вътре и викна: — Тъй ти се пада, злосторнико! — и си тръгна към къщи.

В туй време по пътеката откъм гората се зададе един мечкар. Той водеше стара рунтава мечка — здраво вързана с железен синджир. Като стигна пред воденицата, мечкарят завърза синджира с мечката за колелото на воденицата: ако е вътре воденичарят — ще му поиска нещо за ядене, ако го няма — ще си вземе, каквото намери.

— Ох, ох, ох! — изпъшка мечката. — Тежък живот мечешки! Цял ден ходя, хоро играя и наместо пчелен мед, ябълки и меки дренки ям бой с дряновицата.

— Защо не побегнеш в гората? — попита Тошко от дървото. — Навярно ти се нрави дряновицата на мечкаря.

Мечката дигна глава нагоре и погледна към Тошка.

— Искам да побягна, но как? Вързана съм със синджир — въздъхна тя.

— Аз ще го развържа! — предложи си услугите Тошко.

— Глупаво животно, само човешка ръка може де развърже синджира. Тука трябва хитрост. А човекът е най-хитрото нещо, на земята.

— Аз съм хитър, макар че не съм Димитър — отвърна Тошко и скочи долу. Поразгледа веригата, дръпна една кукичка и я откачи от колелото. Мечката усети, че е свободна. Тупна с предната си лапа, изрева радостно, изправи се на задните си крака, изкара едно мечешко хоро и посегна да прегърне своя спасител.

— Ти спаси живота на една робиня! Ти трябва да получиш награда — извика тя и връхлетя върху Тошка да го прегърне.

Тошко угади, че от тая меча прегръдка жив няма да излезе, затуй се дръпна заднишком и удари на бяг.

— Стой да ти благодаря! — зарева мечката и се спусна подире му.

Тежка и тромава, тя трополеше като търкулнат воденичен камък. Синджирът се влачеше подир нея. Тошко хвърчеше напреде й по-бързо от заек.

Мечката спря на моста край селото и промърмори запъхтяна:

— Не можах да стигна благодетеля си, бързо бяга дяволът! Сякаш има криле на краката си.

И се върна към гората. А Тошко се упъти право към дядовия Тодоранов дом. Беше късно. Прескочи през оградата. Спря пред къщи. Дядо Тодоран още не беше се върнал. Тодора шъташе край огъня. Буля й кърмеше малкото дете, което Тошко измести на нивата от люлката. Тошко се повъртя из хармана. Надникна в градината. Дядо Тодоран беше изправил кошерите. Пчелите спяха.

Гладен и уморен, Тошко потърси топло място да си легне. Клекна пред малката кучешка колибка, постлана с вехто губерче.

— Колко съм гладен! — въздъхна той и почна да лъже: — тая вечер на магарето поднесоха три печени кокошки, на мене нищичко не дадоха. Трябва да си легна гладен.

Заспалото куче се пробуди и скочи.

— Какво магаре, какви кокошки? — ококори очи то.

— Иди го виж — вързано накрай село до плета на общинския обор, дояжда последната кокошка. На този свят най-добре живеят магаретата.

Кучето изхвръкна навън и на неговото затоплено място се настани Тошко.

— Ум царува, ум робува, ум патки пасе — рече Тошко, разпери лапите си и захърка.

ТОШКО ЛЕТИ В ОБЛАЦИТЕ

Дядовата Тодоранова невяста — баба Гълъбинка, прогони двете стари патки и патенцата им на улицата и тръшна пътната врата.

— Да се махате от главата ми! Изядохте ми ушите. Идете на реката да хванете някоя рибка и да не се връщате рано, защото ще ви оскубя опашките!

Патките поведоха своите рожби към реката и спряха под една върба край големия вир. Започнаха разговор. Старата патка рече:

— Днес водата е мокра. Ако влезете във водата, ще си намокрите бялата перушина, ще ви простинат червените крачета и ще хванете хрема. Не смея да проводя баща ви до аптеката да купи капки за нос, защото аптекарката му е хвърлила око: иска да го заколи и да го изпече на фурната със зеле. Проклетата баба Гълъбинка е готова да го продаде и да ви остави сирачета. Затуй, деца, няма да влизате в студената вода, ами ще стоите тука, докато ние с баща ви се огледаме в дълбокия вир. Майчице, защо съм се родила толкова хубава патка? Хайде, мъжо!

Старият паток покорно потегли след жена си, а патенцата останаха под върбата. В туй време три малките глупачета пристигна многострадалният маймунек Тошко Африкански. Рано сутринта Тодора се запретна да го къпе в котела. Тошко не обичаше чистотата, почна да се противи и обърна котела. Тогава ядосаната Тодора грабна тоягата. Тошко изхвръкна навън, прескочи оградата и се втурна лудешки по улиците. Спря пред Станчовата фурна. Станчо тъкмо беше извадил от пещта зачервени кравайчета. Тошко грабна едно кравайче, без да види никой, и потърси потулно място да го изяде. Като видя малките патенца, той си рече:

— Омръзнаха ми тия пусти безмесни дни. Омръзна ми да бъда вегетарианец. Я да си изям едно варено патенце. Ще го занеса на Тодора да ми го свари в тенджерата. Ще я помоля да ми го поръси със солчица и пипер и да ми наточи от бъчвата винце.

Той беше забравил, че в бъчвата няма капка вино. Устата му се наляха. Тошко преглътна, приближи до патенцата и попита:

— Кажете ми, кое от вас е най-гладно?

— Защо? — обади се едно от патенцата.

— Защото имам едно кравайче — за най-гладното патенце.

Като чуха тези думи, всичките патенца затепаха с отворени човки към Тошковото кравайче. Тошко се наведе неочаквано. Стисна за шията първото патенце, вдигна го нагоре и радостно го залюля. Патенцето почна да грачи ужасно. Неговите родители чуха писъка му, извърнаха глави и като видяха какво се е случило, нададоха вик:

— Разбойнико, остави патенцето на мира или зло ще патиш!

— Туй патенце е моичко! — отговори Тошко и търти да бяга.

Патките се грозно разлютиха и решиха да накажат крадеца. Като разпериха криле и проточиха шии, те се вдигнаха, полетяха след Тошка, настигнаха го и му захапаха стръвно ушите. Тошко ревна и пусна на земята патенцето и кравайчето, но патките не го пуснаха. Те го вдигнаха високо над земята, над покривите, над върховете на дърветата и го понесоха към облаците.

— Къде ме носите? — попита Тошко и зъбите му затракаха.

— Носим те в морето — отговори патката, — ще те пуснем там, да те налапа някоя акула. Ние те осъдихме на смърт.

Тошко примря от страх, разпери ръце като бостанско плашило и ги отпусна безпомощно. Патките описаха на небето голям кръг. Много ли, малко ли летяха патките, не зная, но по едно време те видяха, че се намират пак над своето родно село! Насред село се виждаше кубето на бялата селска църква. Върху църковния кръст стоеше ластовичка. Патката се провикна:

— Сестро ластовичке, далеко ли е морето?

— Ако тръгнеш заранта с бързия влак, ще стигнеш през нощта, когато изгрее месечинката — отвърна ластовичката.

— Ох — изпъшка патката, — изморих се да мъкна този разбойник! Мъжо, съгласен ли си да го пуснем?

— Га! — отвърна патокът, а това „га“ на патешки език означаваше „да“!

И двете патки го пуснаха. „Свърши се с мене“ — пошепна Тошко, размаха ръцете и краката си, полетя надолу с главата към една къща с бял комин, събори се с голям шум, обра всичките сажди и цамбукна в някакъв широк казан с топла вода. Като се намокри, Тошко

изведнъж се съвзе, показа главата см над водата и почна да цапа весело:

— Брей, че хубава вода! Ще ми извади всичките бълхи! Няма да ме хапят вече.

Тъкмо в туй време вратата се отвори и на прага застана зачервената Тодора. Тя изгледа Тошка и рече:

— Непрокопсанико, къде се беше изгубил? Цял ден съм те търсила по улиците. Уплашила се бях да не си пропаднал в дън земята!

И като го насапуни, Тодора го изкъпа хубаво, заведе го в градината да съхне на слънце и му донесе една порязаница, намазана с мармалад. Тошко се изтегна на затоплената трева, захапа сладко порязаницата и рече:

— Никога няма да сложа патешко месо в устата си!

И нали беше изкъпан, Тошко се промъкна в кучешката къщурка и заспа като заклан.

ПРАЗНАТА КАЦА

Събуди се сутринта, когато забръмчаха пчели пред входа на колибката. Тръпки полазиха по снагата му, когато чу тяхното жумолене. Тихо се измъкна, заобиколи къщата, прескочи плета и влезе в зеленчуковата градина на съседка Петка. Съседко Петко беше градинар. Той имаше много лехи с краставици, домати и пипер. Градината му стигаше до брега на малката селска река, в която плуваха жълти патенца. На брега беше пораснала една круша с наведени клони. Белокорото дръвче беше родило толкова плод, че клоните му се огъваха надолу, готови да изпращят. Тошко спря пред дръвчето, погледна едрите зелени круши и поклати глава:

— Бедното дръвче, защо са го оставили да се мъчи? Тия круши страшно му тежат. Ако не му помогна, ще си изпотроши клоните!

Покатери се бързо горе и захвана да къса зелените круши. Къса и хвърля на земята, додето на дръвчето не остана нито круша. Клоните се отпуснаха и изправиха.

— Олекна ли ти сега? — попита Тошко и скочи. — Спасих едно дръвче.

Подухна ветрец и дървото се заклати.

— Няма какво да ми благодариш. Аз не искам награда за добрините си — рече маймунекът.

Но в този миг една корава черна ръка го стисна за шията.

— Хубаво ме нареди! — извика съседко Петко. — Ти навярно си същият африканец, дето вчера направи червената чешмичка на дяда Тодорана? Той се заканваше да те изпрати на летуване в Самодивския кладенец. Аз ще направя друго. Ето там на брега виждаш ли оная каца? Ще ти дам една кофа. До довечера искам да напълниш кацата с вода от реката. Ако я напълниш — ще те пощадя, ако не я напълниш, ще ти смъкна кожата и ще направя от нея тъпан.

И като върза Тошка с едно дълго въже за крака, съседко Петко най-напред го нагости хубаво с топоришката на секирата, сетне го отведе на брега при кацата, подаде му кофата и заповяда:

— Почвай!

Тошко грабна кофата и се затече по пътеката. Нагреба вода. Изнесе я горе и я плисна в кацата. Водата рукна надолу пак към реката, защото кацата беше без дъно. Но Тошко не се разтревожи, нито се замисли защо изтича водата. Той изнесе втора кофа трета и четвърта.

— Ха така! До довечера да напълниш кацата! — поръча съседко Петко и тръгна към обора.

Изкара магаренцето си, впрегна каручката, шибна добичето и замина към града. Тошко Африкански изнесе десетина кофи, пълни с вода, изля ги в кацата без дъно и седна да си отдъхне. В туй време от къщи изскочи мишката Гризанка и се спусна по дървената стълба разплакана.

— Защо плачеш? — попита я Тошко.

— Ах, ах, ах — избърса си очите с лапичката старата Гризанка. — Аз съм най-злочестата мишка на света. Моето глупаво мишле се хвана в клопката. Вътре съседко Петко сложил къс козя пастърмица. Моето чедо влезе, дръпна пастърмнцата и вратата на клопката рече: клоп! — и се затвори. Сега моето сладко мишленце е затворниче. Като се върне от града съседко Петко, ще стисне за опашката мишленцето ми и ще го спусне в гърлото на котарака. Аз съм най-нещастната мишка в това село!

— Не биваше мишлето ти да яде козя пастърма — рече Тошко. — То не е ли чело, че козята пастърма разстройва стомаха?

— Миличкото, то е неграмотно. Не е ходило още на училище. Тая година щях да го пратя в мишия детски дом. Моля ти се, Тошко Африкански, спаси ми го!

— А мене кой ще спаси? Я погледни с какво дебело въже ми е вързал крака съседко Петко.

— Дребна работа — каза Гризанка. — Ние, мишките, имаме здрави зъби, ще прегризем въжето, ако обещаеш да освободиш моето затворниче.

— Обещавам! — извика Тошко.

Гризанка повлече опашката си към житницата. Не мина много време — ето я пак иде, а след нея като вагончета — един след друг — цяла дружина плъхове. Всичките пристигнаха с наточени зъби. Стръвно загризаха въжето, прегризаха го завчас и освободиха маймунека. Тошко ритна празната кофа, търкулна кацата към реката и

се намъкна в къщата на съседка Петка през отворения прозорец. Бутна вратичката на килера и видя мишлето: скимти в клопката.

— Ах ти, глупаче мустакато! — поклати глава Тошко. — Продаваш ли пастърмата? Колко гроша е оката?

И натисна дръжката на вратичката. Клопката се отвори и мишлето изскочи. То заситни бързо, мушна се под кревата и потъна в мишата дупка. Мишките са много глупави. Те не могат да изговарят думата благодаря.

Тошко претършува килера. Бръкна в гърнето с кисело мляко, набута едно сплеснато шише, пълно с ракия, и го пресуши до дъно. Стана му весело. Стъпи върху кръжилото на прозореца и нададе маймунски крясъци. Събраха се децата от съседните дворове. Започнаха да го замерят с дребни камъчета. Тошко се ядоса. Грабна от килера кошницата с пресните яйца, домъкна я до прозореца и след малко над главите на селските немирници захвърчаха яйцата на съседка Петка.

Изневиделица се появи един автомобил. Щом чуха свирката му, децата се пръснаха. Автомобилът се заклати под прозореца. Без да мисли много, пияният Тошко разпери ръце, хвърли се върху покрива на моторната кола и отмина. Автомобилът запраши по задрямалата улица, размъти водата на крайселската речица и полетя през нивите, покрай кръстците. Прехвърли сенчестата дъбова гора, изскочи на една равна широка поляна. Слънцето клонеше на залез, когато автомобилът спря. Тошко се надигна и видя светлите води на една широка река, в която се оглеждаха сребролисти стари върби. Главата на Тошка се въртеше. От автомобила слязоха двама мъже с дълги тръстикови пръчки и кошници. Те бяха въдичари. Натъкмиха въдиците, оставиха автомобила и се спуснаха между върбите покрай речния бряг. Тошко скочи на земята и влезе в автомобила през отворената врата. Изтегна се на предното седалище, полежа малко, сетне скочи и почна да пипа. Натисна едно копче. Хвана кормилото, блъсна ръчката, завъртя някакъв ключ, удари с крак стъпалника. Тогава се случи нещо страшно: моторът забуча, колата се затресе и тръгна. Додето Тошко скочи на земята — автомобилът се преметна надолу по стръмния бряг и цамбукна във водата.

Маймунекът затрепера и си плю на петите. Търти да бяга назад към гората. Сърцето му биеше като барабан. Навлезе под дърветата,

спря се, ослуша се и като разбра, че никой не тича подире му — тръгна по-спокойно. Вдън гората видя една изоставена овчарска колиба. Влезе вътре. Почна да пипа в тъмнината и напипа дрехи. Легна върху тях и се замисли. Спомни си как автомобилът се прекатури и бухна във водата. Отново затрепера. Зъбите му затракаха.

— Тука е много студено! — продума Тошко и за да се стопли, навлече чуждите дрехи.

Подухна вечерен вятър. Гората зашумя. Показа се месечинката през клоните на дърветата. Тошко погледна дрехите си: чудесно палто, чудесни гащи — на пръчки. Отъркаля се като магаре в сеното и заспа.

ГУДО И АГУДО

На другата сутрин пристигнаха пред колибата двамина полски пъдари от Гъбаре. Единият се казваше Гудо, а другият — Агудо. Техният началник ги беше проводил да хванат най-опасния конекрадец Гривчо Страшника. Той беше избягал от затвора и скиташе от една неделя в тая гора със затворническите си дрехи. Вчера същият този Гривчо свари да открадне дрехите на един овчар, който се къпеше в реката, побягна в тая колиба и се преоблече. Премени се в овчарските дрехи, а своите остави в колибата. Те бяха същите, които нахлузи снощи нашият скитник Тошко.

Тошко спеше дълбоко, когато Гудо и Агудо наближиха колибата. Гудо вървеше напред и пееше:

Пия вино, пия газ,
пет пари не давам аз!

— Като го хванем, какво ще го правим? — попита Агудо.

— Първо, ще му вържем ръцете.

— Второ?

— Второ, ще го обесим на едно дърво, трето — ще го заколим, четвърто — ще го застреляме, пето — ще го опечем на шиш и като му излезе душата, ще го отведем при началника. Той трябва да отговаря за престъпленията си.

Тъкмо в туй време пъдарският поглед падна върху шарения крачол на Тошка, който си беше протегнал единия крак вън от колибата.

— Ето го Гривчо Страшника! — извика Гудо разтреперан и търти да бяга назад, но пушката му се препречи между две дървета и го задържа. Гудо падна, почна да рита и да се моли:

— Господин разбойник, смили се над мене! Аз съм сиромах човек. Къщата ми е пълна догоре с мънички дечица. Аз съм баща на

седемнадесет деца. Ако ме погубиш, кой ще им носи хлебец да ручат?

Агудо стоеше като втрещен. Той гледаше с опулени очи към колибата и мигаше. В колибата беше тъмно. Най-сетне разбра, че разбойникът спи дълбоко.

— Млък! — изшътка той на Гуда. — Разбойникът спи. Трябва да постъпим умно. Ела да го вържем както спи!

Двамата юнаци се приближиха на пръсти. Тошко спеше с разперени ръце и хъркаше. Пъдарите му вързаха двете ръце и го сритаха.

— Ставай, разбойнико! — извика Гудо.

— Дигай се, хей! — изрева Агудо.

Ала Тошко беше заспал много дълбоко и не ги чуваше. Изправиха го седнал. Тошковата глава увисна надолу като звънец. Тикнаха му една сламка в носа, гъделичкаха го по петите, но той продължаваше сладко да спи. Най-сетне Гудо грабна кратунката на овчаря и се затече до съседното кладенче. Напълни я със студена вода. Върна се в колибата и започна да залива главата на сънливия Тошко. Тогава Тошко, целият измокрен, се стресна, отвори очи, замига и изкрещя с див глас. Цялата гора екна. Като безумен маймунекът удари на бяг, прескунди се два-три пъти и се загуби между дърветата.

Гудо и Агудо останаха с отворени уста.

— А бе ние — изпъшка Гудо — му вързахме ръце, а пък забравихме да му вържем краката! Други път, като го намерим заспал — ще му вържем най-напред краката.

И двамата пъдари от Гъбаре си тръгнаха с наведени глави.

В ГОРАТА

С пушка на рамо в гората вървеше един ловец. Бай Падежко Дерикожев. Крачи, свири — мечка дири. Едно паче перо стърчи на шапката му. Като стигна най-потуленото място, ловецът извади от ловната си торба въже. Размота го. Завърза единия край на въжето за дънера на близката белокора бреза, а на другия край направи примка. Потули се зад една хралупа, приготви си пушката: зъби трака — мечка чака.

След като се изтръгна от лапите на пъдарите Гудо и Агудо, Тошко Африкански съблече затворническите дрехи и лудо се затече през гората.

Прескачаше грохналите стари дървета и плахите зайчета, които се изпречваха напреде му. И както се носеше като елен в горската самотия, без да ще, се навря в примката на ловеца Дерикожев. Дръпна силно въжето. Примката стегна крака му. Започна да врещи като яре.

— Хванах звяра. Сега ще му тегля куршума — рече ловецът и се прицели. — Бум! — екна цялата гора. Гърмежът се понесе далеко и заглъхна в дълбочината. Бял дим закри звяра от погледа на отличния стрелец. Когато подир малко димът се разнесе, бай Падежко потърси плячката си. Но що да види? Сачмите на пушката улучили въжето и го скъсали, а от звяра няма следа. Побягнал.

— Щеше да ме утрепе проклетият дивак! — продума Тошко, като се спря задъхан подир дълго бягане в една глуха долчина. Пое дъх, пи една вода от ручея — за да не му се пукне сърцето, и легна на тревата. Загледа се нагоре към облаците, които бягаха над върхарите, и се замисли над своята нерадостна маймунска съдба. Спомни си родния край. В душата му оживяха отколе забравени образи. Пред очите му зашумяха вековните гори на Конго. Ето ги мъничките маймунчета „тити“! Когато започне да вали поройният дъжд — те, миличките, треперят като треперушки, гушат се една до друга и се топлят взаимно. Студените капки ги плашат. Като слепи котенца, изхвърлени от стопаните под някой мост, скимтяха жаловито и безпомощно тия

маймунчета… Жаден да види какво става по света, Тошко Африкански реши да напусне Конго и да отиде при белите хора. Спусна се покрай брега на една река, седем дни вървя и стигна до един град. Край града имаше широка поляна. На поляната маймунекът видя една голяма метална птица. Навря се в корема й, скри се под едно меко кожено седалище и търпеливо зачака. На другия ден птицата забръмча и се издигна към небето. Полетя над пустинята и над моретата. Два дни летя чудната птица. На третия ден кацна пак на едно широко поле, където имаше двадесетина метални птици.

— Стигнахме летището! Тука е земята на българите — извика оня, който управляваше птицата, и слезе на земята. Слязоха и другите пътници. Африканецът се измъкна, без да го види някой, и побягна по полето. Капнал от глад, той първом съгледа една круша, наяде се с меки нападали плодове и легна да си подремне. Тогава го хвана един шоп с бели гащи и окърпен кожух. Този шоп отведе Тошка в София и го продаде за двадесет лева на оня човек с чепатия бастун, при когото Тодора Гъбева беше домашна помощница. По-нататък малките читатели знаят Тошковите злополучия…

— Насам! Елате всички насам! — извика един ясен глас над Тошковата глава.

Тошко се стресна. Тихо изпълзя от долчината, покатери се по съседния висок бук и се сгуши в листата.

В туй време под бука пристигнаха десетина момчета с кошници.

— Ах, цялата земя е зарината с желъди! — изкрещяха момчетата и започнаха да събират нападалия буков плод.

Като събраха всички желъди, децата се изправиха. Едно от тях се провикна:

— Хайде, Пънчо-о-о! Идеш ли?

— Ида, бе — отговори лениво закъснелият Пънчо. — Как не ви мързи да викате? — и се показа между дърветата. Едната връв от цървула му се влачеше. Децата си заговориха:

— Довечера пак ще има тупаница, защото кошницата му е празна.

— Най-напред ще го груха баща му, след туй баба му, а сетне ще се изредят неговите девет братя. Много е лошо, когато имаш деветима братя.

И децата отминаха по-нататък. Пънчо пристигна под бука, прозя се и погледна към земята.

— Да имаше желъди, щях да събирам може би. Добре, ама няма. — Захвърли кошницата, прозя се още веднъж и легна на тревата. — Как няма един милостив другар да ми напълни кошницата с желъди! — въздъхна Пънчо.

Тошко Африкански извика по маймунски:

— Аз ще ти напълня кошницата! — и залюля клоните.

Желъдите рукнаха като дъжд. След като отърси клоните, Тошко скочи долу, събра желъдите и завчас напълни кошницата.

Пънчо гледаше лениво Тошка.

— Брей, как не те мързи! — рече той. — Много ми се ще да разбера кой си, защо ти са космати краката и ръцете, но не ми се приказва. Ще те помоля само едно нещо: ако искаш да станем приятели и ако не те мързи — отнеси кошницата ми до село! Остави я в училищния двор, след това се върни да вземеш и мене.

Както поръча Пънчо — тъй стори Тошко. Отнесе кошницата, върна се пак в гората и взе Пънча на гърба си. Пънчо яхна Тошка като магаре. Маймунекът го отнесе в село. Когато се разделиха, Пънчо проговори бавно:

— Ти заслужаваш да ми станеш приятел. Ако нямаш друга работа — помагай ми при ученето! Пиши ми домашните упражнения!

Тошко направи знак с предните лапи и обясни, че не знае да пише.

— Научи буквите! — посъветва го Пънчо. — Влез в печката на класната стая. Тя е до черната дъска. Слушай какво говори учителят и гледай през някоя дупчица какво пише. Ако не заспиваш в час — ще научиш много скоро буквите!

Като си отиде в къщи, Пънчо наместо тупаница получи похвала и изяде цял резен сирене, а Тошко се намести в тенекиената печка на класната стая и зачака да види какво ще стане на другия ден.

КОСМАТИЯТ УЧЕНИК

На другия ден учениците пристигнаха рано. Започнаха да викат като луди. Сборичкаха се. Счупиха стъклото на един прозорец. Прекатуриха печката. Тошко се накани да изреве, но тъкмо в този миг влезе учителят. Щом го съзряха, всички се втурнаха към чиновете. Насядаха и се укротиха. Станаха по-малки от тревата, по-тихи от водата. Учителят сложи дневника на масата и като се наведе — изправи печката. Намести я там, където си беше. Тошко притаи дъх.

— Добър ден, деца! — викна учителят.

Децата скочиха на крака и отвърнаха на поздрава. Учителят ги попита сурово:

— Кой счупи стъклото на прозореца? Всички мълчаха.

— Кой счупи стъклото? — с гневен глас повтори учителят и погледна цялото отделение като сокол, който се вие над птичи двор.

Най-отзад се обади второгодишникът Радул с щръкналата нагоре коса.

— Пънчо — излъга Радул.

— Пънчо ли? Я да излезе този Пънчо пред черната дъска!

Но Пънчо го нямаше.

— Той хвърли един камък отвън, счупи стъклото и побягна в градината — продължи да лъже Радул.

— Скоро да го намериш и да ми го доведеш! — поръча учителят.

Радул изскочи ат чина, отвори вратата, обърна се назад и като видя, че учителят записва нещо в дневника, изплези език срещу цялото отделение. Блъсна вратата. Щом стъпките му заглъхнаха, от първия чин се надигна боязливо мъничкият Павел, сирачето, което имаше лице, поръсено с лунички.

— Учителю — проговори Павел с изплашен глас, — Радул излъга. Пънчо не е виновен за стъклото.

— Ами кой го счупи? — дигна глава учителят.

— Аз, учителю — едвам проговори Павел и наведе глава. Ушите му се зачервиха. Две сълзи се търкулнаха между луничките.

Учителят не вярваше на ушите си. Павел — най-кроткото момче, да счупи стъклото! Не може да бъде!

— Как го счупи? — попита той.

— С глава го счупих. Радул ме блъсна и аз ударих стъклото.

— Сега какво ще правиш? — замислено проговори учителят.

— Ще го платя! — отвърна с твърд глас Павел. — Аз имам скътани пари. Нали цяло лято работих в тухларницата на дяда Митрофана. Ще купя ново стъкло.

Учителят приближи чина и помилва Павла по главата.

— Не бързай, Павле, да носиш пари. Аз ще намеря стъкло отнякъде, а пък ти си дръж парите. Като рукнат дъждовете — ще си купиш гумени цървули. Ти си много слабичък и не бива да ходиш бос по студените кални улици.

В туй време Радул посрещна Пънча пред училищната врата и започна да го тегли за ръкава.

Пънчо беше закъснял както винаги. Той едвам си влачеше краката, търкаше сънените си очи и думаше:

— Чакай бе, какво си ме задърпал?

— Бързай — викаше Радул, — учителят донесе цяла кошница, пълна с бонбони. В сребърни книжки. За всички има по две, а за тебе — три. Тичай, докато не са ги излапали другите!

— По какъв случай? — попита Пънчо.

— Вчера изкопал едно гърне с пари. Брей, че късметлия учител!

Пънчо се засили. Ритна вратата и ококори очи.

— Къде е кошницата?

Учителят го посрещна.

— Ела ми, ранобуднико! — проговори той и заведе Пънча и Радула до стената.

— Така ще стоите прави до края на часа. И двамата сте наказани. Пънча наказвам, защото закъснява всяка сутрин. А Радула — защото ме излъга.

Сега всички внимавайте! Ще ви разкажа новия урок. Вие, деца, знаете, че вашите майки пекат в пещите хубави зачервени хлябове. Я ми кажете какво друго мятат в добре затоплените пещи?

— Баници! — обади се един ученик.

— Друго?

— Гергьовски агнета.

— Друго?

Децата се замислиха. Пръв се досети Павел. Дигна ръка.

— Кажи, Павле!

— Тикви, учителю! — извика Павел.

— Така, вашите майки пекат есенно време в пещите тикви. Сега ще ви разкажа нещо за тиквата.

Като чуха думата „тиква“, всички насочиха очи към Радула. Неговият прякор беше „Празна тиква“. Радул ги изгледа стръвнишки, стисна юмрук и се закани. Учителят взе тебешира и нарисува на черната дъска една голяма тиква със закривено рогче.

Тошко слушаше урока с отворени уста и дълбоко внимание — учуден и поразен от знанията на учителя.

През втория час децата писаха нещо с голяма мъка. Пъшкаха, подсмърчаха и езиците им висеха, изкарани навън. Третият час премина в песни. Всички ревяха като магарета. Тошко си запуши ушите. Удари последният звънец. Стаята се изпразни за миг. Гладните ученици изхвръкнаха. Остана само Пънчо. Той отвори вратичката на печката и попита:

— Хей, приятелю, запомни ли урока за тиквата? Аз нищо не чух, защото бях прав. А когато съм прав, нямам памет.

Тошко поклати глава, с което искаше да каже, че е запомнил всичко, дума по дума. Дори се опита да говори.

— Тик! Тик! — издума той.

— Искаш да кажеш тиква! — зарадва се Пънчо. — Чудесно! Когато учителят ме накара да разкажа за тиквата, ти ще ми подсказваш. Брей, че умна глава имам! Намерих кой да ми учи уроците. Сега хайде отнеси ме в къщи. Там ще хапнем и ще напоим кравата.

ШЕТАЧИ

Като излязоха вън, Тошко се наведе и Пънчо го яхна. Маймунекът се затече като конче през училищната градина. Кривна през лехите. Ненадейно Пънчо закрещя:

— Стой! Змия!

Тошко спря втрещен и пусна Пънчо на земята. Размаха ръце и почна да се дърпа назад. Пред него се гърчеше една огромна черна змия. До съседната слива беше изправена секирата, с която училищният прислужник кастреше дърветата. Без да мисли много, Пънчо грабна секирата, удари змията и я разсече на две. Тогава от разсечената змия рукнаха две силни водни струи.

— А бе ти какво направи? — уплашено извика Тошко. — То не било змия, ами каучуковата тръба, с която прислужникът полива градината. Бягай да бягаме, защото прислужникът ще ни отреже ушите!

Като зайци Тошко и Пънчо прескочиха оградата и запрашиха към Пънчовата къща.

Запъхтени влязоха в двора. Тошко Африкански боязливо се озърна да види дали няма куче. „Няма куче! — пое дъх маймунчо с облекчение. — Само страхливите хора хранят кучета, за да ги пазят.“

Пънчо, за да не се изкачва горе по стълбата, хвърли учебниците си в стаята през отворения прозорец. Почеса се по гърба и рече:

— Тази сутрин, като тръгваше на нивата, мама ми поръча да свърша нещо, но аз, нали бях сънен, нищо не помня.

Тошко зяпна и започна да лапа въздух. С това искаше да каже, че е много гладен.

— Сетих се! — извика Пънчо. — Мама ми поръча да си извадя от пещта една половинка печена тиква и да си я изям!

И като влезе в пещника, Пънчо отвори замазания с глина капак на пещта. Вътре се жлътнаха опечените тикви. Пънчо извади две половинки. Едната за него, другата за Тошка. В лъжичника намери две дървени лъжици. Седнаха на двора върху пачата трева двамата другари

и загребаха с лъжиците сладките тикви. В туй време гадините, които скитаха по двора, подушиха тиквите. Събраха се. Пристигна патката със своите седем жълти патенца. Загрухтя старата свиня. Пръпнаха кокошките, започнаха да кълват тиквите от ръцете на Пънча и Тошка. Маймунчо мислеше, че тиквата е негова собственост. Щом видя, че една черна ярка проточи шия и клъвна от половинката, спря да яде. Почака да види докъде може да стигне кокошето нахалство. Черната ярка, като не срещна съпротива, закълва бързо и свободно. Зачатка като машинописка. Тогава Тошко скочи и подгони кокошката по двора. Настигна я до градинския плет. Хвана я за опашката. Но птицата разпери криле и прехвърли плета. В Тошковите лапи останаха само две пера. Докато маймунчо разглеждаше плячката, другите кокошки му изкълваха тиквата. А Пънчо хвърли своята половинка на свинята, защото лакомото животно посегна да налапа заедно с тиквата и ръцете му.

— Много ми стана горещо! — лениво проговори Пънчо и се прозя. — Я ме пренеси под крушата! Мъничко да полежа на сянка, а ти ще се покачиш горе, ще ми откъснеш най-хубавата круша и ще ми я спуснеш. Аз ще чакам с отворена уста.

Тошко пое Пънча на гърба си и го пренесе под крушата. Намести го на сянка и чевръсто се покатери по дънера. От най-горното клонче откъсна една румена круша и я показа на Пънча.

— Спущай право в устата ми! — извика Пънчо и зина.

Тошко хвърли крушата, но наместо да улучи устата му — удари го по окото.

— Аз не ям круши с око! — разсърди се Пънчо и се обърна. Легна на корем. — Не ти ща крушите! Погледни само отгоре, да видиш дали над нашия двор не се е появил хищникът сокол. Ако е дошъл, измисли нещо да опазим патенцата, защото той, проклетникът, не иде да ни донесе патенце, ами иска да грабне някое. Сетне напои кравата и стигне ли сянката на крушата, до вратника — събуди ме, че пак ще ходим на училище. Тошко погледна към небето. Соколът беше вече пристигнал и размахваше крилата си над върхарите, а глупавата патка водеше война с черната ярка за едно червейче. Тошко закрещя по маймунски и размаха нагоре дългите си лапи. Соколът трепна и се вдигна нагоре. Захвана да описва големи кръгове. Маймунчо слезе от крушата и се замисли къде да скрие патенцата. До прага на пещника се

беше търкулнало едно кълбо. Озарен от щастлива мисъл, Тошко грабна кълбото и откъсна дълъг конец. Излови всичките патенца и ги навърза с конеца за крачетата. Патката отчаяно съскаше и грачеше, но Тошко си гледаше работата. Края на конеца той върза за панделката на Пънчовата сламена шапка.

— Патенцата сега са напълно сигурни! — помисли си хитроумният маймунчо и отиде да пои кравата.

Изкара я от градината и я подгони към коритото на кладенеца. Но ведрото, с което Пънчовите братя вадеха вода, беше откачено. Тошко се замисли какво да стори. Ако я помоли да влезе в кладенеца доброволно и да се напие — тя няма да се съгласи. Дълго напряга маймунския си ум, най-сетне реши. Грабна празното ведро, клекна под кравата и почна да я дои. Набърже преполови ведрото. След туй поднесе кипналото мляко пред муцуната на кравата.

— Заповядай, кравке! — рече той.

Кравата беше много жадна и засмърка с наслада своето собствено мляко. И толкова й хареса, че облиза ведрото. Тошко тъкмо се чудеше на своя необикновен ум, когато патката нададе грозен грак. Настана тревога. Разпиляха се кокошките, загрухтя свинята. От небето стремително се беше спуснал хищният сокол и бе грабнал едно пате. И сега Тошко видя как във въздуха се люшкаха всичките злочести навързани патенца и отлитаха нагоре. Най-отдолу се клатеше Пънчовата шапка.

Жестоката птица отнесе жертвите си към планината.

МЪДРИ ОТГОВОРИ

— Няма ги вече патенцата, отлетяха! — замислено проговори Тошко и закрачи към Пънча.

Дръпна го за крака. Пънчо спеше блажен сън. Едвам отвори едното си око и пак го затвори. Тошко навря в носа му една сламка. Пънчо скочи. Крушевата сянка наближаваше вратника. Сънливият ученик се протегна, влезе в пещника, отряза си една порязаница хляб, мушна я в торбичката наместо книга и потегли за училище. Тошко закрачи подире му.

Беше още рано. В учебната стая нямаше никой. Пънчо натика Тошко пак в печката и седна на мястото си. Бръкна в торбичката, отрони шепа трохи и ги налапа. Надойдоха децата. Превърнаха тихата стая в лудница. Влезе и учителят. Провери всички ли са дошли. След това се изправи пред черната дъска.

— Деца — рече той, — вие знаете, че през първия час имаме урок по география. Научихте ли си урока?

— Научихме го — извикаха всички.

— Много се радвам, че го знаете. Я да излезе Пънчо Върбов и да ми го разкаже! Хайде, Пънчо?

Пънчо излезе неохотно и скръсти ръце.

— Разказвай! — подкани го учителят.

Пънчо напъна всичкия си ум, но главата му не роди нито една мисъл. Сякаш сутринта майка му, като метеше стаите, беше измела с метлата и знанията от главата му.

— Сам не можеш да разказваш. Тогава аз ще ти задавам въпроси, а ти ще ми отговаряш. Кажи ми, коя е най-високата планина в България?

Пънчо насочи очи към печката. Оттам се чу шепот:

— Тик-тик!

Пънчо се досети бързо какво му подсказа Тошко.

— Тиквата! — извика той.

— Много право — кимна с глава учителят. — Тиквата е най-високата планина в България. Ами коя е най-голямата река?

От печката пак се чу шепот:

— Тик! Тик!

— Тиквата! — извика пак Пънчо и изгледа победоносно другарите си.

— Вярно е. Ти си най-умният ми ученик. Ами да видим коя е тази тиква, която се е скрила в печката и ти пълни главата с толкова мъдри отговори!

Мравки полазиха по Тошковия гръб. Учителят отвори вратата на печката и извика:

— Излез, многознайнико!

Тогава Тошко се измъкна, прескочи масата и като хала изхвръкна през счупения прозорец.

Децата зяпнаха от учудване и продължително изговориха буква „а“.

НОЩ В ГОРАТА

Когато се измъкна от Пънчовото село, Тошко Африкански запъхтян се изкачи на един хълм и погледна наоколо. Накъде да поеме? Към селата или към градовете? Той беше вече при хората, но там е опасно. По-добре да иде в гората при зверовете. Там ще намери някоя потулена тревясала полянка. Ще си построи къщица. Ще отвъди добитък. Ще разоре земята край къщицата. Ще посади лозе. Когато нареди стопанството си, ще изпрати едно писмо до редактора на някое детско списание. Ще го помоли да напечата в списанието следното съобщение:

ТОШКО АФРИКАНСКИ КАНИ ВСИЧКИ ЖИВИ ТВАРИ — ОПАШАТИ, МУСТАКАТИ

И КРИЛАТИ — ДА МУ ДОЙДАТ НА ГОСТИ В НЕГОВАТА ГОРСКА КЪЩИЦА

Ще посрещне зверовете гостолюбивият домакин, ще ги нахрани. Ще ги почерпи и ще им държи реч: да се побратимят вече. Да спрат взаимните вражди. Стига са се самоизяждали. Ще поиска клетва от вълка — да не влиза в кошарата, от лисицата — да не обикаля кокошарника, от сокола — да не граби пиленцата, от котката — да не яде мишки, от щърка — да не гълта жаби. Всички да заживеят като братя.

Видението на бъдния кротък горски свят изпълни Тошковата душа със светлина.

Подир години признателните животни ще му вдигнат паметник от камък и бронз, писателите ще опишат делата му, в учебните стаи децата ще окачат портрета му…

— Аз съм най-мъдрата маймуна на света! — проговори той и закрачи с блажено увиснала долна устна.

Гората се чернееше в далечината. Додето стигне, слънцето се потули зад хълмовете. Птиците с тихо чуруликане бързаха към гнездата си. Шумеше вечерен прохладен вятър. Тошко навлезе в горската мрачина. Тръпки го побиха. Ами ако срещне брата на оня

вълк, който наместо него се намъкна в чувала и дядо Тодоран го бухна в Самодивския кладенец? Ами ако срещне мечката, която от благодарност искаше да го стисне в своята меча прегръдка? Зъбите му затракаха. Озърна се насам-нататък и съзря едно много старо яворово дърво с бял дънер, разперени клони и гъста шума.

— Тук ще нощувам! — продума Тошко и се покатери на дървото. Намести се в шумака, затвори очи, но не можа да заспи, защото беше много гладен. Към полунощ изгря месечината. Щом светнаха нейните златни рога над върхарите, под дървото пристигнаха трима души разбойници. Единият от тях — той беше Гривчо Страшника, същият, когото търсеха пъдарите Гудо и Агудо — рече:

— Есен настана и горската шума започна да капе. Време е вече да си ходим. Скоро ще паднат дълбоки снегове. Ще спрат хорските кервани и ние няма да има кого да обираме. Туй лято много коне откраднахме, но напълнихме торбата. Аз съм главатар, затуй на мене се падат два дяла, а вие ще вземете по един дял. Съгласни ли сте?

— Не сме съгласни — отвърнаха мрачно другите двама разбойници. — Искаме да делим по равно!

От дума на дума, от реч на реч разбойниците се скараха. Измъкнаха ножовете си. Тошко Африкански не смееше да поеме дъх. Когато тримата горски човеци кръстосаха ножовете си, Гривчо Страшника извика:

— Преди да се изпотрепеме, ще направя едно последно предложение. Хайде да оставим тук торбата и да се отдалечим на триста разкрача. Щом кажа: едно, две, три! — ще се втурнем към торбата. Който стигне първи — негова да бъде. Съгласни ли сте?

— Съгласни! — отвърнаха другарите му, прибраха си ножовете и тръгнаха. Отдалечиха се разбойниците. Тогава Тошко скочи от дървото, бързо грабна торбата и пак се изкачи горе.

— Какво ли сладко нещо има вътре! — помисли си той, преглътна и окачи тежката торба на един сух пречупен клон.

Не мина много време — ето че гората запращя. Най-напред пристигна Гривчо Страшника.

— Торбичката е моя — изрева той и започна да я търси.

Пристигнаха и другите разбойници. Тук торба, там торба — няма я. Сякаш е в земята потънала. Студен пот обля Гривчовото тяло.

— Тук има нечиста сила! — тихо рече той. — Да бягаме, братя! — и се втурна в мрачината. Другите двама разбойници го последваха.

Когато стъпките им заглъхнаха, Тошко мушна разтрепераната си лапа в торбата и нагреба една шъпа лъскави сребърни монети.

— За тези ли търкалца разбойниците са разплаквали цялото лято хората? — поклати глава маймунекът и избухна. Дръпна силно торбата и изтърси монетите на земята. Те се пръснаха като листа под дървото и залъщяха. Тошко се намести между два клона и заспа с увиснали надолу лапи.

ЧЕРВЕНАТА ШАПЧИЦА

Когато се пробуди, слънцето беше вече изгряло, росата блещукаше. Весело чуруликаха птичките. Щурците безгрижно свиреха. Тошко слезе, протегна се и потърси нещо за ядене. Като не намери нищо, запълзя по корем и с голяма сръчност налови цяла шъпа щурци. Лакомо ги налапа. Уталожи малко глада си, тръгна без посока под дърветата и почна да си ръмжи по маймунски.

Не щеш ли, в туй време насреща му се зададе едно момиченце с червена шапчица и кошница в ръка. В кошницата имаше топла питка, варена кокошка и бутилка с карабунарско винце.

— Ах! — извика момиченцето, като съзря Тошка. — Много съм щастлива, че те срещам, Кумчо Вълчо!

Тошко погледна въпросително девойчето. Попита го със знаци, като раздвижи лапите си:

— Коя си ти?

— Аз съм Червената шапчица. Отивам при моята баба в нейния горски дом — да й занеса ядене. Моята баба боледува за варена кокошка и старо винце. Нали ти си вълкът!

Тошко поклати глава отрицателно.

— Ти си, лъжльо! — викна момиченцето. — Аз те познах по ръмженето. Моля ти се, тръгвай сега направо по тая пътека към бабината къщурка! Като стигнеш — изяж баба. След това сложи нейните очила над носа си и легни под юргана й. Аз ще дойда по-късно, защото ще дойда по обиколния път. Като почукам на вратата, ти с престорен глас ще изръмжиш:

„Влез, мила внучке! Ела, бабиното момиченце, да те прегърна! Какво ми носиш в кошницата?“

Аз ще вляза, а ти — ам! — ще изядеш и мене. Сетне ще пристигне моят дядо със секирата. Той е дървар. Ще ти разпори корема. Ще изкара баба и мене — цели-целинички. Чудесна история, нали? Хайде сега отивай по-скоро!

Тошко поклати глава:

— Не ми се ще — искаше да каже той — да се бъркам в тази чудесна история. Първо, не мога да ям сухо бабешко месо. Второ, аз не съм вълк, макар че съм огладнял като вълк. И трето, не настоявам да ми разпорят корема с ножица. Единственото нещо, което мога да сторя, Червена шапчице, за да не те огорча, е да изям питката, без кокошката. Може и винцето да изпия, ако е старо.

И той протегна лапа към кошницата.

Девойчето почервеня от гняв. Тропна с крак.

— Как — извика то, — ти искаш само питката и кокошката, а не искаш да изядеш и мене, и моята стогодишна баба? Де се е чуло и видяло такова нещо? Но ти разваляш цялата приказка. Майчице, за първи път срещам такъв безумен вълк! По-добре хич да те няма на света, щом като можеш да объркаш една от най-хубавите детски приказки! Дядо-о-о? Дядо-о-о! — закрещя Червената шапчица. — Ела по-скоро да претупаш този глупав вълк!

Някъде от дълбочината на гората се обади старешки глас:

— Ида, чедо, ида-а-а!

Тошко погледна между дърветата и съзря един старец да тича насам и размахва секира.

— Сега втасахме! — продума на себе си Тошко, озърна се да види накъде да бяга и се стъписа назад. Прецапа едно горско поточе. Птичките пръхнаха слисани.

— Дръжте го! — ревеше старецът.

— Тъй му се пада — той изяде най-добрите цигулари! — викнаха щурците и засвириха.

ДЯДОВИТЕ МЕДАРКОВИ ПЧЕЛИ

Слънцето клонеше към залез, когато Тошко се измъкна от злополучната гора. Закрачи през разораните черни угари. Спря на един кръстопът. Дигна ръка над челото си и погледна. Далеко негде в жълтия прахоляк на късното лято се виждаха три фабрични комина като три великански свещи, забодени в равнината. Тошко впи очи. Сърцето му затупка.

— Най-сетне — промърмори скитникът, — намерих си града. Там е къщата на моя стопанин. Там шъта домашната прислужница Тодора Гъбева. Дали е забравил стопанинът ония рибки със златни опашки, които излапа котаракът Мук? Ами ако Тодора грабне лъжицата и започне пак да ме налага по гърба? По-добре ще бъде да не се връщам в къщи, ами да сляза към реката. Хей там е дядовата Медаркова воденица. Все ще намеря в градината нещо за хапване. Днес не съм ял нищо. Само една шепа щурци изядох, затуй ми свирят червата.

И Тошко се спусна надолу. Дядовата Медаркова воденица не вървеше. Наоколо глъхнеха в есенен зной градини, пълни с узрели пъпеши и мъхнати праскови. Жужаха пчели. Те обираха меден прашец от чашките на латинките и го носеха към сламените кошери на дядовия Медарков пчелин. Тошко надникна през отворената врата на воденицата — няма никой. Къде ли е отишъл старият воденичар? Слезе по пътеката към реката и намери дяда Медарка — спи сладък сън, изтегнат на тревата под една върбова сянка. До него побита въдица. Дошъл да си хване някоя рибка старецът, легнал и заспал. Спи сега дядо Медарко дълбоко, а в градината му, зад воденицата, клоните на прасковата се чупят, натегнади от зрял плод. Тошко ги знае много добре тия праскови. Лани с Тодора набраха цяла кошница.

— Я да ида, че да си откъсна две-три жълти праскови — рече си той и се върна тичешком. Прескочи градинския плет и безшумно се промъкна през лехите към плодното дърво. Покатери се бързо, откъсна

от прасковите на най-горното клонче и ги излапа. Сетне слезе на земята, избърса сока с ръка от устните си и тръгна между кошерите.

— Сега пък ми се яде мед! — въздъхна крадецът и надникна в един кошер. — Дали има вътре медени пити? Трябва да има, защото сега е есенно време. Ох, да мога да измъкна само едничка!

Бедният Тошко, той беше забравил как го преследваха пчелите на дяда Тодорана!

Дядовите Медаркови пчели сякаш разбраха какви мисли се въртят в маймунската глава на Тошка. Забръмчаха край ушите му, полазиха го по гърба. Тошко разпери ръце, замаха като бостанско плашило и побягна към воденицата.

— Аз ей сега ще ви прогоня! — закани се той и влезе в дядовата Медаркова стаичка. Бръкна под възглавницата на воденичаря, извади кутия с цигари. Запали на огнището една цигара, смукна два-три пъти и се върна към кошера. Знаеше Тошко, че пчелите не могат да понасят тютюнев дим. Наведе се към вратичката на най-високия кошер, смукна продължително от цигарата и всичкия пушек духна вътре. Тогава пчелите грозно забучаха. Излетяха на орляци. Една от тях кацна върху носа на злосторника и си заби жилото. Тошко изохка и ритна кошера. В този миг пчелите, като видяха, че тяхното домашно огнище е разтурено и драгоценният мед е разсипан, стръвно нападнаха маймунека. Налепиха се по краката му. Влязоха в носа и ушите му, безпощадно започнаха да набиват отровните си жила. Тошко зарева и търти да бяга. Целият пчелен рой полетя след него. Крадецът изскочи на полето, дълго бяга и стигна жабешкото блато. Без да мисли нито един миг, засили се и цамбукна сред блатото. Отвори уста да вика за помощ и налапа нещо.

ЖАБАТА В ТОШКОВИЯ КОРЕМ

В туй време край блатото дебнеше диви патици един ловец с перо на шапката. Като съзря удавника, той си рече: „Кой ще си мокри краката да те вади“, но сетне му домъчня за нещастника и проводи кучето си да го измъкне. Кучето влезе вътре, захапа Тошко за крака и го измъкна на брега. Ловецът клекна да разгледа какъв е този удавник и ахна.

— А бе, Тошко, ти ли си бил? — извика той. — Що щеш тука в блатото? Аз четох за твоите злополуки в едно детско списание и се много натъжих за тебе. Много теглила си претеглил, момчето ми. Хайде сега да си ходим у дома! Прощавам ти за рибките със златните опашки. Тръгвай с мене!

Тошко се надигна и тръгна със стария си господар.

В къщи Тодора Гъбева посрещна Тошко, разгледа го и плесна с ръце:

— Брей, Тошко, къде се беше загубил? Защо избяга от моето родно село? Не ти ли хареса чувалът на дяда Тодорана? Много си напълнял, бре Тошко! Защо ти е толкова подут коремът?

Тошко си погледна корема: наистина той е станал като гайда.

— Тичай, Тодорке, да повикаш доктора! — извика ловецът и сне пушката от рамото.

Тодора изскочи навън. Подир малко пристигна докторът. Намести очилата си и почна да прислушва със слушалката подутия Тошков корем. Изведнъж нещо врекна вътре и докторът подскочи като петел.

— Разбрах — рече той и излезе навън.

Подир малко се върна с въдица в ръка, а на въдицата забодена една зелена торна муха.

— Зяпай, Тошко, зяпай! — провикна се докторът и залюля въдицата край устата на дебелокореместия маймунчо.

Тошко почна да отваря устата си и щом зяпна — от гърлото му изскочи една креклива жаба и налапа мухата заедно с въдицата.

Докторът хвана жабата, хвърли я през прозореца на щъркела, който се разхождаше в градината, рече:

— Тошко, Тошко, други път, като влизаш в блатото, да не ловиш с уста жабите, защото ще си имаш големи неприятности с щъркелите!

И заживя Тошко отново при първия си стопанин в къщата накрай града. Само че след големите злополучия той беше станал по-разумен и не разливаше мастилото, не лапаше горещи картофи, не трошеше яйцата, нито посягаше към златните рибки в рибарника.

ЮНАКЪТ СЪС ЗВЕЗДА НА ЧЕЛОТО И НЕГОВИЯТ РОГАТ КОН

Живял някога един човек — кротък и трудолюбив. Той имал невеста като цвят, но детенце си нямал и затуй мъката му била голяма.

Всеки ден в неговата къща се отбивали на гости пътници от далечни страни. Гостолюбивият човек ги посрещал усмихнат, настанявал ги вкъщи, а стопанката шетала пъргаво край огнището, за да ги нагости.

Веднъж гостоприемната къща замръкнала без гост. Стопанинът станал неспокоен, дигнал се и излязъл навън да пресрещне някой окъснял пътник, но притъмнелият път бил безлюден. Дълго стоял и чакал. По едно време от мрачината се задал един стар човек с брада до пояс. Като наближил, старият човек рекъл:

— Добър вечер, синко!

— Добре дошъл, старче! — отвърнал стопанинът. — Ако не бързаш, отбий се у дома да пренощуваш, наместо да биеш път в тъмнината.

— Благодаря! — зарадвал се старецът и тръгнал подир добрия човек.

Влезли вкъщи. Стопанката на къщата се зарадвала от сърце, като видяла госта, запретнала се и наготвила най-добрата вечеря. Подир вечерята старецът попитал домакините как са, добре ли са, имат ли си всичко, каквото им трябва.

— Много сме си добре — отговорила жената, — всичко се намира вкъщи, само пиленце си нямаме, да ни гука в люлката.

— Не се грижете — рекъл старецът, — и пиленце ще ви се намери. А сега хайде да лягаме, че нощта преваля.

На сутринта белобрадият старец се дигнал рано, стегнал се и тръгнал да си ходи. Стопанинът го изпроводил накрай селото. На раздяла старецът бръкнал в джоба си и извадил една червена ябълка. Подал я на гостолюбеца.

— На ти тази ябълка! Като си идеш вкъщи, разрежи я на две половини. Едната половина изяжте с жена си. Подир девет месеца тя ще ти роди едно̀ чудно момче, белязано със звезда на челото. Туй момче ще бъде по̀ юнак от всички юнаци на земята.

Сетне старецът извадил от торбата си една стоманена сабя.

— На ти тази сабя. Ще я пазиш хубаво и когато момчето ти порасне — ще му я дадеш. Ще му кажеш, че винаги трябва то само да си я вади от ножницата. Ако чужда ръка я измъкне, веднага ще умре. А пък другата половина на ябълката ще разделиш на две резенчета. Ти имаш две кобили яловици. Ще им дадеш да изядат по едно резенче. Едната от тях ще роди конче като другите кончета, а другата — конче с рогче на челото. Да го гледаш като очите си, защото него ще яха твоят син. Хайде сега остани със здраве!

Прибрал се гостолюбивият човек и направил тъй, както му поръчал старецът. Минало що минало и ето, на бял свят се появили едно момче със звезда на челото и едно конче с рогче на главата.

Раснало момчето и пораснало. Станало на осемнадесет години. Почнало да ходи на лов из планината и всеки път хващало живи сърни и елени, а веднъж довело вкъщи мечка-стръвница. По едно време в селото се разчуло, че в града се появил юнак с голяма сила. Той можел да чупи по две конски подкови наведнъж. Юначното момче казало на баща си, че иска да иде в града да види този юнак.

— Иди, синко, ала най-напред си избери единия от двата млади коня, които са вързани в обора.

Влязло момчето в обора, спряло пред оня кон, който нямал рогче на челото, хванало го за опашката, завъртяло го над главата си и го хвърлило навън. След това отишло при рогатия кон, хванало го за опашката, опитало се и него да хвърли, но конят не мръднал, сякаш бил закован.

— Този кон е за мене! — рекъл юнакът, яхнал го и тръгнал да се прости с родителите си.

Бащата, като видял, че синът е избрал рогатия кон, много се зарадвал и се досетил за сабята. Изнесъл я навън, подал я на сина си и му разказал заръката на белобрадия старец.

Целунал юнакът ръка на майка си и на баща си и тръгнал. Вървял, вървял, стигнал в града, дето живеел славният трошач на конски подкови. Намерил го в една ковачница.

— Искаш ли да си премерим силите? — предложил звездочелият.

— Искам — съгласил се трошачът и грабнал две нови подкови. Стиснал ги с две ръце и ги счупил като кравайчета.

Тогава нашият юнак се пресегнал от коня и взел три подкови. Наредил ги една върху друга и ги строшил, без да се напъне.

Прославеният трошач му се поклонил до земята.

— Признавам те за по-голям юнак от мене! — рекъл той.

Юнакът бутнал коня си и отминал по-нататък да дири други, още по-големи юнаци, с които да си премери силите. Дълго ходил, питал и разпитвал де когото срещне къде има прочути юнаци. Най-сетне му казали, че в една далечна планина живеел чернолик човек, когото никой не можел да победи. Упътил се нашият звездочел конник към далечната планина. Щом рогатият кон стигнал планината и прескочил с оградата, от къщата изскочил черният човек, яхнал още по-чер кон и се втурнал като хала.

— Какво дириш в моя дом? — ревнал черноликият, ала звездочелият измъкнал сабята си, замахнал във въздуха и тя пропищяла. Черният се стъписал. Впил очи в сабята и рога на коня, скочил бързо на земята и паднал на колене пред юнака:

— Гостенино, признавам те за юнак, който няма равен на себе си. Отсега нататък аз съм готов да сторя всичко за тебе, стига да ми пощадиш живота.

И като се дигнал, черноликият се превърнал на хубав бял момък.

Юнакът прибрал сабята си в ножницата и слязъл от коня. Влезли в бялата къща. Прислужниците се разтичали и наредили богата трапеза. Яли двамата, пили, веселили се и най-сетне се побратимили. Черният човек, който се превърнал мигом на бял, поискал да покаже какви необикновени работи може да върши.

— Аз съм — казал той — голям познавач. Щом те видях, веднага разбрах, че си най-силният човек на света. Освен това мога да се превръщам на мечка, на коза или на магаре. Мога да ходя на ръцете си, щом се обърна надолу с главата, а с краката си мога да бера круши и ябълки.

— Дребни работи. Друго?

— Мога, когато се наведа и допра ухото си до земята, да чуя всичките разговори по света!

— Виж, това е много хубаво! — рекъл юнакът. — А сега сбогом!

— Сбогом, побратиме, на добър час! Кога ще се видим пак и как ще узная дали си жив, или се е случило нещо с тебе?

— Как ли — отвърнал звездочелият, — ще ти кажа как. Вземи това цвете. То е от градината на майка ми. Посадила го е в деня, когато съм се родил. Порасло цветето и вързало две пъпчици. Разцъфтели пъпките и до ден днешен не са повехнали. Ще повехнат тогава, когато умра. Ти вземи едното стръкче, а у мене ще остане другото. Всеки ден го поглеждай. Докато е кръвено, ще знаеш, че съм жив. Повехне ли — ще знаеш, че ме няма между живите.

Като издумал тези думи, юнакът смахмузил коня си и отлетял като сокол. Дълго се носил над зелените поляни, през горите, пресякъл девет реки. На всеки път и кръстопът питал минувачите не са ли срещали юнак над юнаците, с когото да си премери силите, ала никой не можел да му покаже такъв юнак.

И ето че стигнал до брега на едно дълбоко езеро. Насреща имало колиба. Юнакът подкарал коня си към езерото да го напои, но тъкмо в туй време от колибата изскочил един човек с огромен корем и викнал:

— Хей, махни коня да не ми пие водата, защото съм ял солена риба и ще пукна от жажда! Аз цяла неделя чакам реките да напълнят езерото, че да си се напия хубаво, а той довел коня си да смуче.

И като се навел, кореместият изпил на един дъх цялото езеро.

Юнакът се учудил много, слязъл от коня си и повел разговор с кореместия. Скоро се разбрали и сприятелили. Станали побратими. На тръгване звездочелият дал на смукача втория стрък цвете, стиснал му ръката, разказал му за цветето и си заминал.

Подир три месеца ходене рогатият кон нагазил в дълбока долина. Насред долината имало висока кула, цялата покрита със златни керемиди.

— Тук навярно живее някой големец! — рекъл си юнакът и почнал да тропа на заключената порта.

Ударил един път, повторил, потретил. По едно време надникнал през оградата и видял, че по мраморните стълби слиза надолу млада жена, чудна хубавица, облечена в коприна и в злато. На пръстите й блещукали драгоценни камъни. Тя изтичала към портата и отключила. Дигнала очи и като видяла напреде си хубавеца, сълзи намокрили страните й.

— Защо плачеш, хубавице? — попитал гостенинът.

— Как да не плача, незнаен юнако, когато имам за мъж един разбойник. Аз съм царска дъщеря. Преди година бях годена за един хубавец като тебе, но в деня на сватбата в двореца на баща ми пристигна разбойникът и ме грабна от ръцете на младоженеца. Донесе ме тук да оплаквам дните си. Чер потече животът ми. Сега не ми е толкова мъчно за мене, колкото за тебе, защото и ти ще погинеш млад и зелен. Разбойникът може да погуби хиляди души като тебе.

— Не бой се, хубавице — рекъл юнакът, — аз ще го надвия ей сега и ще го пратя на оня свят.

Разбойникът бил на лов и отдалече съзрял, че един конник разговаря с жена му. Разлютил се оня ми ти човек и подгонил коня си. Искри изскачали от очите му. Но щом наближил, юнакът измъкнал сабята си и замахнал. С един удар разсякъл на две половини разбойниковия кон. Разбойникът паднал на земята, а предната конска половина започнала да подскача като петел. Повторно замахнал юнакът и ударил разбойника. Погубил го на място. В това време хубавицата стояла на трема и държала в ръцете си един нож. Тя била решила да се пронижe, ако разбойникът надвие. Като видяла, че разбойникът е вече мъртъв, невестата се затекла да посрещне победителя и със сълзи на очи почнала да го прегръща. Влязъл юнакът, прибрал коня си в обора, настанил се в кулата и заживял с хубавата царска дъщеря.

Минало каквото минало, научил се царят, че разбойникът не е вече жив. Проводил вест на дъщеря си да се върне и да се ожени за един княз, ала тя не рачила.

— Кажете — заръчала тя — на моя баща, че аз съм вече женена и не ща никакъв княз.

Царят бил зъл човек. Той потърсил юнаци да погубят звездочелия, ала никой не се наел. Тогава в двореца пристигнала една вещица, хитра като лисица.

— Аз, царю — рекла тя, — се наемам да погубя оня юнак и да доведа дъщеря ти. Ще ме наградиш ли богато?

— Ще ти дам една торба жълтици! — рекъл царят.

Преоблякла се вещицата като просякиня и отишла в кулата, където живеел звездочелият. Юнакът тъкмо бил заминал на лов. Вещицата похлопала на вратата. Хубавата невеста се показала.

— Дъще, смили се над мене! Вкъщи си нямам къшей хляб. Подари ми нещичко за хапване! — почнала да се усуква вещицата.

Невестата имала милостиво сърце. Тя изнесла цяла кошница с хляб, печено месо и плодове, подала ги на просякинята и заръчала:

— Когато, бабо, ти стане нужда, пак ела. Аз съм сама. Хем ще си поговорим, хем ще ти дам нещо за вкъщи.

На другия ден вещицата изчакала юнака да замине на лов и пак се явила. Днес тъй, утре тъй, сприятелили се с царската дъщеря. Хитрата лисица започнала да я разпитва как живее с мъжа си.

— Много добре си живеем. Мъжът ми няма никакви тайни от мене.

— Ти много да не вярваш на мъжете — рекла вещицата. — Навярно и твоят мъж си има някаква тайна. Я го попитай къде се крие тайната на неговия живот — да видим ще ти каже ли!

— Ще ми каже! — викнала невестата.

— Опитай и ще разбереш, че няма да ти каже.

Отишла си вещицата. Вечерта невестата наредила трапезата и седнала на края. Не била весела.

— Какво ти е докривяло? — попитал юнакът.

— Нали нямаш нищо тайно от мене? — попитала невестата.

— То се знае, че нямам.

— Тогава защо не си ми обадил досега къде се крие тайната на твоя живот?

— Защото ще се случи нещастие.

— Моля те, кажи ми! — насълзила се невестата.

— Недей плака, ще ти обадя — разтревожил се юнакът и като я прегърнал, добавил: — Тайната на моя живот се крие в тази сабя, дето виси на кръста ми. Когато вадя сам сабята — нищо ми няма; ако ли пък някой друг я измъкне от ножницата — тозчас ще умра. Тази е тайната на моя живот, ала ти не бива никому да я казваш, защото ще загина.

Но царската дъщеря не можела да пази тайна и още на другия ден вещицата научила тайната. Вечерта вещицата тръгнала уж да си ходи, ала като излязла навън, измяукала до три пъти, превърнала се в котка, минала под заключената порта, влязла в кулата и се настанила под одъра, дето спял юнакът. През нощта юнакът снел сабята си от кръста, окачил я на стената, легнал и заспал. Тогава вещицата се измъкнала изпод одъра, превърнала се пак в жена, грабнала сабята,

измъкнала я от ножницата и я хвърлила през прозореца в езерото. В същия миг юнакът престанал да диша. На сутринта невестата викнала да плаче, а вещицата хукнала към двореца в града да обади на царя. Злият цар, като научил, че неговият зет е вече мъртъв, въоръжил един полк войници и отишъл да си прибере дъщерята. Но щом войниците стигнали пред портата, отвътре излязъл рогатият кон и почнал лют бой. Той се изправил на задните си крака, а с предните захванал да удря царските войници по главите. Биел се срещу целия полк и не пускал никого да влезе в кулата.

Тъкмо в туй време двамата побратими на юнака забелязали, че цветята им са повехнали.

„Нашият побратим не е вече жив!“ — помислил си всеки един от тях и плеснал с ръце. След туй се събрали и решили да узнаят какво се е случило.

Оня, дето чувал всичко по света, допрял ухото си до земята и чул как вещицата думала на царя:

— Щом измъкнах сабята, мигом престана да диша!

— Ами къде е сабята?

— Хвърлих я в дълбокото езеро зад кулата.

— Аха — рекъл първият побратим, — старата градска вещица е погубила най-големия юнак. Тръгвай по-скоро да му върнем живота!

Двамата побратими седнали върху крилете на два големи планински орела и се понесли към кулата. Орлите прехвръкнали бързо и кацнали на брега на езерото. Оня с големия корем се навел и изпил на един дъх всичката вода. Щом я изпил, на езерното дъно лъснала голата сабя. Първият побратим я взел, затекъл се по мраморната стълба и нахълтал в спалнята, гдето лежал юнакът. Грабнал ножницата и щом пъхнал сабята в нея, звездочелият юнак си потъркал очите и се надигнал.

В туй време рогатият кон още продължавал да се бие юнашки и не пускал войниците да нахълтат в кулата. Юнакът скочил на крака, грабнал сабята и се затекъл навън. Сега той сам измъкнал сабята и щом острието й запищяло над главите на войниците — те се пръснали като пилци из полето. Юнакът оставил войниците, а хванал в плен само царя и вещицата.

Злият цар бил изпратен на заточение, а вещицата получила своето. Младият юнак заповядал да й вържат ръцете, да окачат на

шията й една торба, пълна с камъни, и да я пуснат в езерото, което реките отново били напълнили с вода.

МОМИЧЕТО, КОЕТО БИЛО НАПРАВЕНО ОТ ВАР

Живели някога двама стари хора, които си нямали рожби и много тъгували. Веднъж бабичката рекла:

— Дядо, щом настане зима, ще си направим едно момиче от сняг. Не мога повече да трая без рожба.

— Да си направим, но снежното девойче ще се разтопи, когато времето се затопли.

— Тогава вземи теслата и издялай едно момиченце от дърво!

— Може — съгласил се старецът, — но трябва да ти кажа, че сложим ли го край огъня и падне ли някоя искра върху него, то ще се запали и ще изгори.

Бабичката, като чула тия думи, се натъжила много и очите й се напълнили със сълзи.

— Не плачи — утешил я старецът, — аз съм човек варджия. Утре ще угася вар и ще направя едно момиченце от вар.

Бабичката се зарадвала, като чула тия думи, и легнала да спи успокоена. Заспала дълбоко и през сън чула един глас, който й рекъл:

— Момиченцето ще бъде много бяло и много хубаво, но ако искате да остане живо, щом проговори, трябва да го изведете на пътната врата и да го дадете на оня, който мине първи покрай вас. Ще му поръчате, като си намери годеник, да не му продумва дума, докато той не познае от какво е направено, защото ако проговори, ще се превърне на бял прах.

На другия ден старецът се запретнал, угасил вар в един трап, измайсторил едно момиченце — по-бяло от сняг — и щом резнал с една пръчица мястото под носа му и му направил уста, то проговорило:

— Добро утро, тате! Как си, мамо?

На старците им било много мъчно да се разделят с бялата си дъщеричка, но нямало какво да правят — трябвало да изпълнят поръчката на оня, който се обадил през нощта. Излезли на пътя, за да

видят кой ще мине първи, че да му я предадат. Не щеш ли, най-напред се задал един крантав кон. Старците се спогледали, отворили портата, вкарали коня в своя двор, вчесали го с един гребен, поставили му юзда, оседлали го с меко седло, наместили бялото момиче на коня и му поръчали да мълчи пред годеника си, додето той не изговори думите „от вар момиче“.

Трябва да ви кажа, деца, че крантавият кон идел направо от яхърите на тогавашния войвода. Докато конят бил млад и буен, хранели го с ориз и го решели със златен гребен, но когато остарял и краката му почнали да се преплитат, войводските прислужници го изкарали от къщи и го натирили в гората, да го ядат вълците. Ала конят бил прекарал целия си живот при хората, затуй не останал в гората, а се върнал пак в града и минал покрай къщата на двамата старци. Щом усетил момичето на гърба си, той се посъживил и тръгнал право към войводския дом. Синът на войводата, като видял момичето, много се зарадвал.

— Коя си ти и откъде идеш? — попитал той.

Момичето мълчало.

— Защо не отговаряш, да не си няма?

Момичето пак нищо не казало.

Войводският син му помогнал да слезе от коня, хванал го за ръчицата и го отвел вкъщи при майка си и баща си.

— Вижте — рекъл той — какво бяло момиче ми донесе крантавият кон.

Старият войвода и жена му ахнали, като видели колко е хубаво момичето, и почнали да го разпитват защо е толкова бяло, но момичето не отворило уста.

Синът на войводата отишъл през деня на лов и се върнал с празни ръце, защото пред очите му се мержелеело все бялото момиче.

Като се прибрал вкъщи, той рекъл на майка си:

— Майко, решил съм да върна пръстена на царската дъщеря.

— Как тъй ще го върнеш, нали ти е годеница?

— Не искам да се женя за нея. Ще се оженя за момичето, което ми донесе крантавият кон.

— Какво приказваш? — извикала тя. — Не разбра ли, че момичето е нямо?

— Нищо, че е нямо. Искам си го и туйто.

— Прави каквото щеш — рекла майката.

Върнал войводският син пръстена на царската дъщеря и се сгодил за бялото момиче. Но нали никога не се сещал да му каже, че е направено от вар, момичето упорито мълчало. Три месеца време войводският син водил годеницата си, разхождал я с една позлатена кочия[1], облякъл я в сърма и злато, молил я да му продума, но тя не си отворила устата.

— Тая девойка е наистина няма — рекъл той и решил да я напусне. Заключил я в една малка стаичка на тавана и пратил за царската дъщеря.

Като се настанила във войводския дом, царската дъщеря най-напред попитала къде е бялото момиче. Прислужничките й съобщили, че е заключено в една стаичка на тавана.

— Идете да видите през ключовата дупка какво прави — заповядала царската дъщеря.

Прислужничките тихо, на пръсти, се приближили до вратата, погледнали през ключовата дупка и видели бялото момиче — седи на едно столче до прозореца, а на коленете му жълта копринена риза.

— Тая риза ще бъде за моя годеник — войводския син. Вдени се, игличке! — рекло момичето.

Изведнъж иглата, която била забодена на игленика, скочила на масата, отишла при златния конец, подала си ухото и конецът се надянал. Момичето взело иглата и почнало да шие копчетата на ръкавите. Както шиело то, без да ще, си боднало големия пръст и викнало гневно на иглата:

— Ох! Защо ми убоде големия пръст? Ти си лоша игла! — и я захвърлило на пода.

Когато преминала болката, бялото момиче се обърнало кротко към иглата:

— Прощавай, игличке. Ела да си продължим работата.

Но иглата била много сърдита и не рачила да иде при момичето. Тогава то грабнало ножиците, отрязало си носа и му заповядало:

— Иди да ми донесеш тая непослушна игла!

Отрязаният нос скочил върху масата, от масата тупнал на пода, грабнал иглата и я подал на бялото момиче. Момичето поело иглата с лявата си ръка, а с дясната хванало отрязания нос и го сложило пак там, дето му е мястото.

Прислужничките на царската дъщеря се втурнали надолу и си изпотрошили краката по стълбите. Задъхани, разказали на господарката си какво са видели.

— Голяма работа — рекла царската дъщеря, — и аз мога тъй. Донесете ми платно за риза, игла, златен конец и ножици — като й донесли всичко, тя се обърнала към иглата и рекла: — Заповядвам ти, иглице, да отидеш при конеца и да му подадеш ухото си, за да се вдене! Хайде!

Но иглата не мръднала. Княгинята тропнала с крак.

— Знаеш ли коя съм аз? Ако веднага не изпълниш заповедта ми, ще повикам един ковач и ще го накарам да те натроши с чука си върху наковалнята.

Но иглата пак не мръднала.

Тогава княгинята я грабнала, захвърлила я на пода и креснала:

— Ти си ръждива игла! Ела сега при мене!

Но иглата не я послушала и този път. Пламнала от яд, княгинята грабнала ножиците, отрязала си носа и изпищяла:

— Олеле, страшно боли! Хей, нос, по-скоро ми донеси иглата, защото умирам от болки!

Носът паднал на земята и не мръднал. Княгинята се навела, взела го, поставила го там, където бил по-рано, натиснала го, но щом си махнала ръката, отрязаният нос пак тупнал на земята.

— Ами сега какво ще правя, мамичко? — викнала княгинята и се мушнала в леглото.

Като се върнал войводският син и видял, че жена му няма нос, поклатил глава.

— Не мога да живея с жена, която няма нос! — рекъл той. — Заведете я в двореца и ми доведете втората дъщеря на царя. Тя поне има дълъг нос.

Довели му дългоносата княгиня. Направили сватбата. И заживял войводският син с новата си жена. Дългоносата княгиня още на другия ден след сватбата проводила своите прислужнички да видят какво прави на тавана заключеното момиче. Прислужничките пак надникнали през ключовата дупка и ето що видели: бялото момиче стояло насред стаята и гледало към пещта, която зеела под камината.

— Опали се, пещ! — викнало то.

Пещта мигом пламнала.

След това девойчето се обърнало към нощвите, в които имало бяло брашно:

— Отсей се, брашно!

Брашното влязло само в едно сито и се отсяло.

— Замеси се, хляб! — извикало момичето.

Хлябът се замесил и бързо втасал.

След това момичето разплело дългите си коси и измело въглените от пещта. Суровите хлябове сами се наместили в пещта, изпекли се, излезли навън и се наредили на полицата. Сетне момичето подигнало тигана и му поръчало да се настани върху железния триножник над въглените. Тиганът мигом изпълнил поръчката.

— Налей се, масло! — обърнало се момичето към шишето с дървеното масло. Шишето подскочило от полицата към огнището и се изляло в тигана. Щом маслото завряло, бялото момиче си потопило ръцете в тигана и като ги извадило, в тигана останали две големи риби и почнали да се пържат.

Прислужничките пак затрополили надолу по стълбата към дългоносата княгиня. Разказали й какво са видели.

— Голяма работа! — рекла княгинята. — И аз мога тъй.

Накарала прислужничките да напалят хубаво пещта, разплела косата си и мушнала главата си в огнената пещ, за да измете жарта. Косата й пламнала, изгоряла и дългоносата княгиня заприличала на пърлено прасе.

— Налейте масло в тигана! — провикнала се княгинята.

Когато маслото завряло, тя потопила ръцете си и запищяла от болка:

— Олеле, майчице, изгоряха ми ръцете!

Никакви риби не се появили в тигана.

Войводският син се показал на прага.

— Какво става тук? — попитал той.

И като видял жена си, поклатил глава и рекъл:

— Не мога да живея с опърлена жена! Върнете я в двореца!

Минало що минало, дошло време войводският син да замине на бой. Повел той войниците си, които били много весели, защото знаели, че ще победят и ще се върнат при своите невести и дечицата си.

Копията им лъщели, сабите им звънтели, а конете цвилели. Само войводският син вървял замислен и натъжен. Вечерта войската спряла в едно равно поле. Войниците разпънали шатри, наклали огньове, навечеряли се и се хванали да играят хоро. Само войводският син седял на трапезата, подпрял главата си с длан, и гледал навън. По едно време две бъклици се чукнали и си заговорили тихичко. Войводският син се заслушал в разговора им.

Едната попитала:

— Кой те напълни отзарана?

— Момичето, което е направено от вар. А тебе?

— И мене то ме напълни. Да ще войводският син да сръбне една глътка от мене, веднага ще му се развесели сърцето.

— Ако пък сръбне от мене, сърцето му ще стане лъвско — добавила втората бъклица.

Войводският син веднага повикал помощника си и го попитал кое момиче е напълнило бъклиците.

— Не го ли знаеш? — учудил се помощникът. — То е същото, дето стои заключено в таванската стаичка.

— Тъй ли? — рекъл войводският син и надигнал едната бъклица.

Сърцето му бързо се развеселило. Когато опитал втората, усетил пък, че сърцето му е лъвско. Няма нужда да ви казвам, че никой не може да надвие оня човек, който има лъвско сърце в гърдите си. Войводският син победил враговете си още в първия бой и обърнал войската си назад. Като се прибрал вкъщи, той изтичал по стълбите към таванската стаичка, отключил вратата и викнал:

— Благодаря ти, годеничке, дето направи сърцето ми лъвско. Не мога да разбера как можеш да вършиш такива чудеса, когато си направена от вар?

Щом чуло тия думи, девойчето навело очи и проговорило:

— Ах, колко съм щастлива! Сега вече мога да говоря.

Войводският син зяпнал от учудване.

— Я — рекъл той, — ти значи не си няма?

Девойката му разказала откъде е дошла и защо е била принудена да мълчи досега.

Като изслушал разказа й, войводският син се зарадвал, хванал я за ръката, отвел я долу при родителите си и вдигнал голяма сватба. На сватбата поканили и двамата старци — варджията и неговата бабичка.

Три дни и три нощи свирили цигуларите. Подир сватбата бедният варджия и бабичката му останали да живеят във войводския дом. Но вие ще попитате какво стана с крантавия кон. Конят, деца, до края на живота си получавал по едно кринче ориз на ден и го решели със златен гребен.

---

[1] Колесница. — Б.р. ↑

ДЯДО ТОДОРАНОВ СИН

Дядо Тодоран събуди една сутрин сина си Койчо и му рече:

— Ставай, Койчо, да вървим!

— Къде ще ме водиш, тате? — попита Койчо.

— В града, сине, в големия град.

Стегнаха си двамата цървулите и тръгнаха. Вървяха, вървяха, вървяха — стигнаха до един дълбок пресъхнал кладенец. Старецът понечи да седне на тревата до кладенеца и изпухтя:

— Пух!

В този миг от сухия кладенец изскочи едно малко човече с рядка заострена брадица, с кожена престилка и златен чук в десницата.

— Аз съм Пух — рече човечето, — защо ме викаш?

— Аз тебе не викам — отвърна дядо Тодоран, — само изпухках, защото се уморих от дългия път.

— А къде си повел туй момче?

— Ще го дам в града, занаят да учи.

— Я ми го остави да ми стане ратай. Ако е паметливо — от мене ще научи големи дяволии.

— Какъв си ти? — попита дядо Тодоран.

— Аз съм майстор над майсторите. В този кладенец ми е работилницата.

— А как слизаш долу?

— Имам си стълба, усукана от пясък. По нея слизам и се качвам. Ще ми оставиш ли сина си?

— Да ти го оставя — съгласи се дядо Тодоран, — ами кога да дойда да си го прибера?

— Ела подир три години — отвърна брадатият майстор, хвана Койча за ръката и го намъкна в кладенеца.

Дядо Тодоран се прибра вкъщи. Като минаха три години, той отново потегли към сухия кладенец. Щом пристигна, надникна в тъмнината надолу и се провикна силно:

— Пух! Тука ли си, ей, Пух!

Изведнъж в тъмния кладенец скръцна някаква врата и по пясъчната стълба чевръсто изскочи майстор Пух.

— Какво искаш? — попита майсторът.

— Искам си момчето — отвърна дядо Тодоран. — Трите години изтекоха и аз дойдох да си го прибера.

— Дошъл си, но няма да ти го дам — поклати глава брадатият Пух.

— Хубава работа. Защо няма да ми го дадеш? — замига изплашено дядо Тодоран.

— Защото нищо не е научило. Трябва да остане още три години.

— То за оставането може да остане, но аз какво ще правя без него, като съм запрял и не мога да си работя нивите! Ще умра от глад.

— Почакай малко, ще ти дам нещо за прехрана — рече брадатото човече и се хопна в кладенеца. Подир малко то изскочи пак и подаде на стареца една шарена кърпа и една пъпчива тиква.

Дядо Тодоран пое кърпата и тиквата и попита:

— Защо ми са?

— Носи ги вкъщи — поръча Пух, — аз съм ги измайсторил. Щом постелеш кърпата на земята — върху нея мигом ще се наредят паници с топло ядене, а в тиквата стоят скрити петстотин юнаци на коне. Ако някой ти стори зло — ще почукаш три пъти върху тиквата и ще видиш какво ще стане.

Старецът прибра тиквата и кърпата в торбичката, прости се с Пух и си тръгна. Като стигна в къщурката си, бръкна в торбичката, извади кърпата, постла я върху земята и що да види? Изневиделица се появиха четири паници; едната — пълна с топла чорбица, в другата се мъдри варено пиленце, в третата — зачервена баница, а в четвъртата — жълто грозде. Дядо Тодоран се видя в чудо. Излапа набърже всичкото ядене и цяла нощ не можа да заспи от вълнение.

— Гледай го ти — мислеше си старецът — онова брадато човече каква кърпа е измислило! Дано моят Койчо го пребори със занаята.

На другия ден по пладне доволният старец отиде в къщата на селския чорбаджия да се похвали с кърпата. Чорбаджийската жена го пусна да влезе вкъщи и му рече:

— Дошъл си тъкмо на обяд, но аз няма с какво да те нагостя, защото днес не съм готвила нищо!

— Не бери грижа за тая работа — отвърна старецът и се усмихна, — дядо ти Тодоран носи обеда, ами повикай мъжа си!

Додето пристигне чорбаджията, гостенинът постла чудната кърпа на земята и тозчас върху нея се наредиха две печени пуйки, три бъклици и една бяла-пребяла погача. Седнаха тримата на трапезата, почнаха да ядат и да пият.

Чорбаджийката хвърли око на кърпата и канеше гостенина:

— Пий, дядо Тодоране, сръбни си още.

Дядо Тодоран надига бъклицата, надига я, додето направи главата. Тогава чорбаджийката неусетно издърпа вълшебната кърпа и я подмени с друга, същата като нея. На тръгване старецът прибра лъжливата кърпа, мушна я в пазвата си и се заклати към къщи. Търкулна се в леглото и цяла нощ спа като заклан. Пробуди се на другия ден и най-напред потърси кърпата си, защото беше изгладнял здравата. Постла я, но изведнъж прехапа устни: върху кърпата не се появиха никакви паници. Вторачи се, почна да разглежда кърпата и разбра, че е подменена.

— Ще ви науча аз вас как се подменя дядовата Тодоранова кърпа! — закани се старецът и почука три пъти с пръст по кората на тиквата. Тогава се разтвори една тиквена вратичка, от нея изскочиха петстотин човечета на коне с дряновици в десниците. Те се строиха пред стареца, размахаха дряновиците и извикаха единогласно:

— Какво ще заповядаш, дядо Тодоране?

— Аз ли? — отвърна старецът. — Аз ви заповядвам да идете в къщата на чорбаджията и да му ударите сто хубави тояги по гърбеца, а чорбаджийката ще налагате, додето ви даде моята кърпа хранителка.

Малките конници препуснаха стремглаво към чорбаджийската къща. Подир един час те се върнаха с изпотрошени дряновици. Предадоха кърпата на дядо Тодорана и му рекоха:

— Лоша чорбаджийка, брей! Изпотрошихме си дряновиците, додето я накараме да върне откраднатата кърпа.

Дядо Тодоран пое кърпата и я постла на двора. Тогава се появиха паници с ядене за петстотин уморени и гладни юнаци, а за конете им — петстотин торби с ечемик. Като се нахраниха хубаво, юнаците един след друг се намъкнаха през вратичката в тиквата и там притихнаха.

Заживя си дядо Тодоран безгрижен живот. Като изтекоха още три години, той пак отиде при сухия кладенец и почна да вика:

— Пух! Излез, майсторе!

Но наместо Пух, от кладенеца изскочи самият Койчо.

— Бре, сине, ти ли си? — прегърна го дядо Тодоран. — А къде е майстор Пух?

— Той отиде на пазара да продава дяволиите си, а пък мене заключи в работилницата, но аз, тате, като ти чух гласа, мигом се превърнах на мишле, измъкнах се през ключовата дупка, пак станах човек и изскочих.

— А защо не се прибираш в бащиния си дом?

— Как да се прибера, като не ме пуска майсторът.

— Защо не те пуска?

— Защото се извъдих по-голям майстор от него. Той не може да се побере в кожата си, откак разбра, че съм го надминал, и е решил да ме погуби. Но аз не се давам!

— Я го гледай ти него брадатото! — поклати глава дядо Тодоран. — Наместо да се радва, че има способен ученик — седнало да му завижда. Хайде да си вървим!

Койчо слезе още един път в кладенеца, прибра си чуковете от работилницата и тръгна подир баща си. Вървяха що вървяха — стигнаха в едно село. Там се чуха тъпани и гъдулки.

— Сватба има — рече дядо Тодоран, — я да се отбием за малко.

Отбиха се. Сватбарите посрещнаха чужденците с радост и почнаха да ги черпят. Не щеш ли, тъкмо в туй време се появи майстор

Пух, престорен на гайдар. Койчо го позна по жълтите очи и додето майсторът надуе гайдата си — ученикът му удари челото си в земята, превърна се на трендафил и тупна на трапезата. Пръстите на майстор Пух заиграха по ручилото. Неговата свирня омагьоса всички сватбари.

— Много хубаво свириш! — въздъхна младоженецът. — Какво да те дарим?

— Нищо не искам — отвърна гайдарят, — ако ви е воля, дайте ми оня трендафил да се накича.

— На драго сърце! — извика младоженецът, грабна трендафила от трапезата и го подаде на гайдаря.

Гайдарят стисна с десницата си цветето, но наместо да го помирише, започна гневно да го мачка. Тогава трендафилът мигом се превърна на шепа просени зрънца, които се пръснаха по трапезата. Гайдарят скръцна със зъби, захвърли гайдата си и без да губи време, удари чело в земята и се превърна на квачка с десет пиленца.

— Бре, такова чудо не сме виждали! — развикаха се сватбарите и се струпаха да видят какво ще стане по-нататък.

По-нататък пиленцата лакомо започнаха да кълват просените зрънца. Само едничко се беше търкулнало под една паница и когато квачката захвана да кътка пиленцата си, туй зрънце подскокна нагоре и се превърна на лисица. Лисицата изврещя и подгони пиленцата. Квачката разтреперана изхвръкна през прозореца, стремглаво полетя към сухия кладенец. Лисицата я гони донякъде, сетне удари челото си в земята и се превърна отново на човек.

— Да ми живееш, Койчо! — провикна се дядо Тодоран. — Няма що, надминал си майстора си — и постла кърпата си.

Тогава от небето паднаха върху кърпата три ябълки: едната за този, който разказва приказката, другата за този, който я слуша, а третата — за дядо Тодоран.

ДВАМАТА СТАРЦИ И МЕСЕЧИНАТА

— Дядо, дядооо — рекла една вечер бабичката, — къде ще се денем отсега нататък: очите ни слабо виждат, краката ни запряха, ръцете ни отмаляха. Как ще да си изкарваме прехраната, като си нямаме помощница!

— Не знам — отвърнал старецът и тежко въздъхнал.

— Де да имахме една дъщеричка — друго щеше да е! — оборила глава бабичката.

А в туй време месечината подслушвала разговора им и голяма жалба изпълнила сърцето й. Сянка засенчила челото й.

— Хайде, старо, да опитаме и този път. Може пък късметът ни да проработи. Иди и заложи в реката вехтия кош, с който ловиш риба. Каквото ни донесе водата — ще си го приберем вкъщи и то ще ни бъде чедо.

Дигнал се дядото и отишъл на реката — там, където сребреела водата на големия брод. Заложил коша, полегнал на брега и задрямал. Когато пропели трети петли, той станал и нагазил във водата да търси коша. Набутал го, издигнал го нагоре и що да види — в коша се намърдало едно пате с шарена перушина, със златна човка и сребърни крачета. Отнесъл го тичешком у дома си и викнал:

— Гледай, бабо, какво се е хванало нощес в нашия кош!

— Ох, на баба патенцето! — зарадвала се старицата и захванала да милва гостенчето по мокрите крила. — То не може нищо да върши, но барем ще ни бъде дружинка. Жива душичка! Нека се навърта покрай мене, защото много ми е додеяла самотията. Кажи нещо, бабиното!

Патето извило нагоре главата си, отворило човката си и рекло:

— Га!

— Да си ми живо и здраво! — рекла старицата. — Никой на света не може тъй хубаво да грачи.

И като смъкнала от тавана едно продънено кринче, тя наместила патето вътре и му казала:

— Тука ти е мястото!

— Га! — повторно гракнало гостенчето.

Щом станало видело, бабичката попарила трички, наляла вода в една паничка и поръчала тъй:

— Ние, патенце, отиваме за гъби в гората, а пък ти ще седиш тука, да ни вардиш къщата. Навън не бива да излизаш, защото под дръвника се е загнездила една байнювичка[1]. Щом те зърне — ще те удуши. Варди се, патенце, нали занапред ти ще ни бъдеш дъщеричката.

И двамата старци нарамили по една торбичка, заключили вратата и — куцук-куцук — заминали към гората. Щом притихнали стъпките им, патето излязло от кринчето, разтворило крилата си, плеснало три пъти и гракнало четири пъти. Тогава мигом от него се смъкнала всичката перушина и то се превърнало на стройно момиче със златна коса и сребърни чехли на краката.

— Хайде сега на работа! — рекло си момичето и грабнало метлата.

Измело цялата къща, подредило дървения път[2] на старците, донесло вода, насякло дърва, подклало огъня, окачило черното менче над огнището, смъкнало от тавана една връв с нанизани сушени гъби и ги сложило да врат. Додето стане гъбената чорбица, работното момиче извадило от бабината ракла един топ бяло платно, скроило две ризи, на бърза ръка ги ушило и извезало пазвите им с чудни шевици. До късен следобед се трудило и готвило. Щом залязло слънцето, то размахало ръцете си три пъти като криле, гракнало четири пъти и пак се превърнало на пате. Всяко перце отишло на мястото си. Влязло пак в кринчето.

Върнали се старците. Като видели разтребената къща, топлата чорбица и новите ризи, те се слисали и смаяли. Захванали да питат патето:

— Кой беше тук?

— Кой накладе огъня?

— Кой уши ризите?

Но патето си лежало в кринчето и мълчало. Уморените старци се навечеряли сладко, наспали се и на другата сутрин пак отишли в гората — този път за дренки. След завръщането си вечерта заварили къщата още по-хубаво наредена, над огнището къкрело гърненце с

уврял боб, а на куките висели окачени два нови кожуха, тъкани от мека вълна, подплатени със заешки кожи.

— Такъв сладък бобец ям за първи път в живота си! — рекъл старецът, щом преглътнал първата лъжица.

През цялата нощ двамата старци не могли да мигнат. Думали:

— Тука има нещо. Някой влиза вкъщи, когато ни няма!

— Трябва да узнаем кой шета, разтребва и ни шие нови дрехи!

— Как?

— Как ли? — рекла хитрата бабичка. — Утре, наместо да идем в гората, ние ще се изкачим върху къщата и ще гледаме през комина.

Както намислили — тъй направили.

На сутринта, щом завъртели ключа, старците тихомълком изправили стълбата върху стряхата зад къщата, изкачили се на покрива и се надвесили да гледат през комина. По едно време патето се дигнало, плеснало три пъти с криле, гракнало четири пъти, превърнало се на момиче и рекло:

— Сега на работа! Най-напред ще премета, сетне ще отсея брашно със струйката, ще замеся хляб, ще напаля пещта и ще го метна. Додето хлябът се изпече, ще ушия на дядото калцуни, а на бабичката — лапчуни, да им не мръзнат краката.

Запретнало ръкави и се заловило за работа, а старците седели на покрива и сърцата им тупкали от радост.

— Ех, че късмет сме имали! На стари години ще добруваме! — шепнели си двамата.

Когато девойката напалила пещта и излязла навън да търси помет, за да измете жаравата, бабичката рекла:

— Не ща дъщеря ни да се превръща пак на пате. Искам да си остане момиче!

— Какво можем да направим? — попитал дядото.

— Ако изгорим патешките й дрехи, тя ще си остане такава, каквато е сега!

— Хайде! — извикал старецът и се спуснал през комина по веригата.

Подире му скочила и бабата. Озърнала се, грабнала патешката перушина и без да му мисли много, я хвърлила в пламтящата пещ.

Тъкмо в тоя миг влязла девойката.

— Какво сте направили? — извикала тя, като видяла своята патешка премяна в пещта. — Вие сте ми подпалили крилата. Отсега нататък аз не ще мога да ходя на небето, защото нямам крила.

— Че защо пък трябва да ходиш на небето? — попитала бабичката.

— Ох — зачупила ръце девойката, — вие нищо не знаете. Аз не съм пате, ами съм оная, дето грее нощем по небето. Аз съм месечината! Една вечер, като надничах през отвореното прозорче на вашата къща, чух какво си приказвахте и жалба напълни сърцето ми. Тогава отидох при старата знахарка, която сбира билки, за да лекува всяка жива душичка, и я попитах какво да направя, за да ви помогна. Знахарката ми каза, че нощем съм длъжна да грея на небето, а денем, ако искам, мога да слизам при вас и да ви помагам, но ще ми са потребни патешки крила. И като плесна три пъти с ръце, многознайницата събра всички горски крилати гадини и рече:

— Нашата виторога месечника иска денем да слиза при двамина самотни старци. За да върши тая работа, тя трябва да сложи на раменете си патешки крила. Много ви се моля да отскубнете от крилата си по едно перце и по едно влакънце от гушките си, за да измайсторя от тях крила за месечинката.

Всичките крилати гадини дадоха на знахарката по едно перце и по едно пухено влакънце и тя само за една нощ ми измайстори

патешките крила, които сега догарят в пещта! Като ми ги подаде, знахарката ми поръча:

— Виторожке, пази крилата като очите си. Ако ги изгубиш, никога няма да можеш да се дигнеш на небето и нощем по цялата земя ще настъпи пълен мрак.

— Сега какво ще правим? — уплашено замигала бабичката.

— Ще тръгнете с дядото по гората да събирате пухени влакънца и перца от крилца. От всяка крилата гадинка ще искате по едничко. Когато съберете перушината — ще идете в Тилилейските усои и ще намерите знахарката в една сламена колиба. Ще й паднете на колене и ще я помолите да измайстори още две патешки крила. Като ги вземете — ще ми ги донесете в Старопланинската пещера. Аз ще се потуля вдън пещерата и додето не ми донесете крилата, няма да се покажа пред очите на хората.

Като изрекла тези думи, девойката изскочила навън, блъснала вратата зад себе си и изчезнала.

С клюмнали глави старците потеглили към гората. От птичка на птичка, от гнездо на гнездо те ходели в горските дебри и протягали ръце за перца и влакънца. Капнали от умора, вечерно време заспивали дето ги сварата свари и дълго се взирали нагоре, дано видят своята месчника, но небето било винаги покрито с мрачни облаци. От всички птици те измолили по едно перце и по едно влакънце, само стърчиопашката се опънала:

— Не си давам аз перцата — рекла, — на какво ще замяза опашката ми без едно перо! Моята опашка е най-хубава от всички опашки на света. Вижте я само как стърчи!

Три дни дядото и бабата стояли под гнездото на стърчиопашката с протегнати нагоре ръце. Най-сетне тя склонила да им отскубне едно влакънце от гушката си, ако бабата й даде една огърличка от бисер.

Като си нямала бисерни зърна, бабичката оборила глава и заплакала. От очите й закапали една след друга горещи сълзи. И всяка сълза, щом паднела на земята, мигом се превръщала на бисерно зърно. Събрала бабичката тия зърна, нанизала огърличка и я сложила върху шията на горделивата птичка. Тогава стърчиопашката отскубнала най-малкото влакънце от гушката си и го пуснала, но вятърът го грабнал и понесъл. Цял ден тичали старците през трънаците, охкали, пъшкали, най-сетне хванали влакънцето и се упътили към Тилилейските усои.

Намерили знахарката и всичко й разказали. Многознайницата се понамръщила, но взела перцата и влакънцата. През нощта измайсторила още две патешки крила. От Тилилейските усои старците заминали към Старопланинската каменна пещера. Късно през нощта стигнали до входа на пещерата и почнали да викат:

— Излез, излез, месечинке!

Девойката изскочила, размахала ръце, гракнала, превърнала се на пате и литнала нагоре. Грейнала.

Всичките хора се показали навън да я гледат, защото по-хубава месечина никога не били виждали.

---

[1] Невестулка. — Б.р. ↑

[2] Дървено легло. — Б.р. ↑

ЛОВЕЦЪТ И ЖИВОТНИТЕ

Един млад ловец излязъл на лов. От шумака изскочила лисица. Ловецът дигнал пушката да я убие.

— Стой! — викнала лисицата. — Не ме убивай! Ще ти служа, додето съм жива!

Лисицата се укротила. Ловецът я хванал и си я отнесъл у дома. На другия ден пак излязъл на лов. Срещнал вълка. Дигнал пушката да го убие.

— Ауууу, не ме убивай! Ще ти служа вярно, додето съм жив!

Ловецът снел пушката. Вълкът се доближил до него като кротко куче. Той го вързал и си го отвел.

На третия ден ловецът се качил на една висока скала. Мислел там да найде диви кози. Над него се извил голям орел. Ловецът дигнал пушката да убие и него.

— Га-ка, стой, не ме убивай! Га-ка-га, ще ти стана най-верен служител.

Орелът се спуснал от висинето и кацнал на рамото му като кротко пиленце. Ловецът извадил от чантата си две-три дребни животни, нахранил го и си го отнесъл.

На четвъртия ден човекът излязъл на лов в гората. Тъкмо нагазил в гъсталака и една мечка ревнала срещу него. Той дигнал пушката.

— Оаъа, оаъа, не ме убивай! Ще ти служа и добро ще ти правя!

Ловецът не гръмнал. Смъкнал пушката. Мечката отишла при него и почнала да му се умилква. Той си тръгнал и тя тръгнала след него. Отвел я вкъщи при другите животни.

На петия ден ловецът тръгнал из пущинака. На един припек бил легнал голям лъв. Ловецът се прицелил. Животното ревнало с цялата си сила:

— Стой! Не ме убивай! Ще ти бъда покорен роб. Силен съм и ще ти бъда полезен!

Ловецът го оставил жив. Лъвът приближил към него и рекъл:

— Качи се на гърба ми!

Човекът преметнал през рамо пушката си и го яхнал като кон. Така си отишъл у дома.

Там животните заживели братски. Чистели хижата, носели вода, събирали дърва и готвели. Ловецът донасял храна от гората. Понякога и те ходели с него да му помагат.

Веднъж човекът отишъл сам на лов. Животните останали в готварницата. Лисицата готвела, вълкът и мечката режели месото, лъвът пренасял дърва и вода, а орелът вършел това-онова. Лисицата, като държала лъжицата, се изкачила на един стол, сбрала дружината около себе си и им произнесла такава реч:

— Побратими, нашият господар е много добър към нас. Това всички сте го изпитали. Навремето той можеше да ни избие. Сега някой големец щеше да постила кожите ни в стаята си или щяха да ги носят около шиите си богаташките жени. Ама той не го направи. Чу молбите ни, смили се над нас и ни подари живота. Прибра ни в хижата си. Ние стоим на топло, а той ходи в гората по дъжд и вятър да ни храни. Никога не ни е накарал на някаква тежка работа, нито ни е казал лоша или обидна дума. Ние за тая добрина трябва да му се отплатим.

— Кумичке, да живееш за хубавите думи! Съгласни сме с тебе! — викнали в един глас всички животни.

— Добре. И аз ви благодаря за съгласието. Тогава кажете: какво добро да му направим? Трябва да е такова добро, та винаги да ни помни.

Кумица Лиса клекнала на стола и зачакала, а приятелите й се навели и се замислили. След малко орелът вдигнал глава.

— Га-ка, га-ка, да му купим хубава пушка, та куршумът да бие до облаците. И той ще е доволен, и по-добре ще ни храни.

— Ама че го измисли! — рекла на подбив мечката. — Той и без това си ни храни добре. И пушката му е хубава. Ако поискаше, и тебе можеше да те смъкне от облаците.

Лисицата кимнала и се съгласила с мечката. Животните пак се навели и се замислили. След малко се дигнал вълкът:

— Да ви кажа, най-хубаво е да му съберем в гората диви овце, диви свине, диви сърни, диви говеда и да го направим богат. Хем ние ще ядем от тях, хем той няма да се мъчи и да скита в гората всеки ден.

— Много познаваш господаря! — викнал орелът. — Той обича да ходи из гората. Драго му е, когато нарами пушката и тръгне в

горската шума и по зеленото поле.

Лисицата се съгласила с думите на орела. Всички навели отново глави. След малко ревнала мечката:

— Слушайте! Няма по-добро нещо от многото имот, за да си осигури стариите човек. Ние можем да завладеем цялата гора и полето около нея.

— Тая земя и без това не е населена и нашият господар си ходи в нея сам-самичък, като че си е негова — рекъл вълкът.

— Тогава слушайте аз да ви кажа! — ревнал лъвът. — Хижата на нашия господар е много малка. Човек влезе ли в малка хижа, и той се усеща малък; влезе ли в голяма, усеща се, като да е голям. Ние можем да направим на нашия господар палат, та да се усеща като цар.

— Не ви стига умът, приятели! — укорила ги лисицата. — За такава работа мене питайте. Господарят е сам, трябва да го оженим. Това ще му бъде най-голямото добро и за това ще ни е най-благодарен.

— Да ни живееш, кумичке, ум да ни даваш — едногласно одобрили животните.

— Сега помислете коя ще е момата — рекла лисицата. — Ама тя трябва да е най-хубавата в целия свят.

— Тая работа оставете на мене! Аз като ходех вчера, видях такава мома, каквато няма никъде! Лесно ще я откраднa.

Така се наговорили животните. Нямали търпение да дочакат господаря и още същата вечер се пръснали кой където види — да вършат работа.

Ловецът се прибрал надвечер. Потърсил животните, ама не можал да ги намери. Видял яденето на огъня изгоряло. Помислил си, че приятелите му са се разбунтували и са избягали. Станало му мъчно. Взел пушката и хванал гората.

На сутринта лъвът довел много лъвове. Заловили се и до обед направили голям дворец. Подир пладне направили кошери, хамбари, плевници и други сгради.

Вълкът събрал другарите си, заобиколил гората и колкото овце имало, кози, свине, говеда и сърни, подбрали, та ги вкарали в чифлика на господаря.

Мечката събрала дружките си, та изпоплашили и изгонили от гората и из околното поле всичките зверове.

Орелът се губил някъде и донесъл хубава лъскава пушка. После литнал с един приятел, та откраднали и донесли хубавата мома.

А лисицата само се връцкала ту в чифлика, ту в двореца и нареждала кое как да бъде.

Минал денят. Слънцето залязло, а господарят не се връщал. Животните почнали да се тревожат.

— Да не му се е случило нещо? — рекла лисицата. — Той винаги се връща надвечер, а сега го няма! Я, орльо, литни, та разгледай дали не ще го видиш някъде!

Орелът литнал. Изгубил се из ширинето. След малко се върнал и казал, че господарят бил седнал на самия край на най-високата скала и бил нещо много замислен.

— Глупчо, защо не му се обади? Нему е домъчняло, че живее сам, без жена и челяд. Ако се хвърли от скалата, да му мислиш! — заканила се лисицата.

Всички животни се спуснали бързо към скалата. Ловецът се изправил да се хвърли в пропастта. Орелът го хванал за яката и го задържал. Пристигнали и другите животни и го попитали:

— Господарю, какво беше решил да направиш?

— Какво да сторя? Потърсих ви, а вас ви няма. Помислих си, че сте ме оставили. Стана ми мъчно. Отчаях се и… друго какво да сторя…

— Ех, знаеш ли ние какво сме ти приготвили през това време?…

— Какво?

— А, сега няма да ти кажем. Когато отидеш, сам ще видиш.

Яхнал господарят лъва и си тръгнал. Като стигнал, човекът се зачудил. Не можал да познае мястото, където живял толкова години. Пред двореца го посрещнала момата. Животните казали на господаря, че са му я довели за жена. Човекът се зарадвал и попитал момата дали е съгласна. Тя се съгласила. На другия ден направили сватбата. Ловецът заживял в двореца като цар.

Момата била щерка на царя в оная държава. Той тръгнал да търси щерката си. Врекъл се да даде голямо богатство на онзи, който я найде. Една баба обещала да издири момата. Царят й дал пари и кола. Тя кръстосала навсякъде царството. Стигнала и до двореца на ловеца. Надзърнала оттука, надзърнала оттам и видяла царската щерка в една

стая при животните. Ловецът бил на лов. Бабата се скрила, почнала да реве като бик:

— Мууууу, мууу…

Лъвът изскочил и отишъл да търси бика. Мечката хукнала да го пресрещне. Бабата обиколила от другата страна и захванала да писука като пиле:

— Пию-пию, пию-пию…

Лисицата рипнала да найде пилето. Орелът след нея — да я пресрещне. Бабата се скрила на трето място и захванала да блее като агне:

— Беее, бееее!

Вълкът се хвърлил през прозореца и хукнал към гората да найде агнето. Бабата влязла, грабнала царската щерка, качила я на колата и избягала. Когато се върнали, животните не я намерили.

Лисицата се качила на стола и събрала приятелите около себе си:

— Кажете сега: какво да правим? Мислете по-бърже, додето господарят не е дошъл!

— Вие помислете, а аз ще ида да я потърся — рекъл орелът. След малко се върнал и им казал, че една баба е затворила момата в кола и я кара към къщи.

— Скоро намери другар да я откраднеш! — заповядала лисицата.

Докато орелът намери другар, докато иде, бабата предала дъщерята на царя и му казала къде я намерила. Царят затворил щерка си в една стая. Орелът се върнал и казал на животните, че не може да открадне булката на господаря, защото е затворена. Лисицата се замислила и рекла:

— Скоро да сбереш всички орли, кажи им да се сбият над царския дворец, а ти се скрий с един приятел. Господарката ще погледне през прозореца да види орлите, а вие я грабнете и пак я донесете.

Орелът изпълнил заповедта на лисицата. Събрал побратимите си. Те се сбили над царския дворец. Господарката отворила прозореца и се надвесила да види какво правят орлите. Скритите орли се спуснали и я отнесли в двореца на ловеца.

Царят, нали знаел къде е дъщеря му, веднага пратил много войска да накаже грабителя и да доведе щерката му.

След тревогите лисицата я заболяла глава и излязла да се поразходи. Видяла един старец, който събирал дърва и ги товарел на магаре.

— Ей, защо крадеш от гората на господаря? Сега ще извикам кумеца да те разкъса!

— Недей, писана кумичке! Не е бог знае колко един товар дръвца, а пък аз ще ти кажа нещо много важно.

— Какво ще ми кажеш?

— Отдолу иде много войска. Разправят, че е тръгнала при вашия господар.

Лисицата се втурнала и обадила на другите животни.

— Скоро — рекла, — гответе се, иде войска, тя ще погуби и нас, и господаря! Ти, орльо, сбирай орлите! Ти, лъвчо — лъвовете! Ти, мецо — мечките! Ти, вълчо — вълците, да нападнем войската! Аз ще ви командвам. Бегом марш!

Животните изпълнили заповедта. Лисицата ги повела. Издебнала, когато неприятелската войска седнала на обяд, заповядала на орлите да грабнат и да отнесат пушките, а на другата си войска — да напада. Почнал се страшен бой. От неприятелската войска не останал жив човек.

Царят видял, че зет му е много силен и му съобщил да дойде при него, за да му отстъпи царството. Ловецът повел животните и жена си и отишъл при тъста си. Той наистина му отстъпил престола. Ловецът станал цар. Когато решавал да направи нещо, винаги се съветвал с животните, а особено с лисицата — и царството му напредвало.

ТРИМАТА БРАТЯ И ЗМЕЯТ

Един човек имал трима синове. Те били още малки деца, когато дошъл у дома им един змей, откраднал майка им и я отнесъл в жилището си, което било в непроходими гори.

Щом пораснали тримата братя, веднъж попитали баща си:

— Кажи ни, тате, къде е нашата майка?

— Вие бяхте още малки деца, когато я открадна един змей — отвърнал баща им.

— Аз ще ида да търся майка си! — викнал големият син.

— Иди, синко!

Когато тръгнал големият син да търси майка си, баща му го преварил и се скрил под моста извън селото, престорил се на мечка, па излязъл срещу сина си, за да му види юначеството. Синът се уплашил от мечката и се върнал назад.

— Не те бива! — викнал вторият. — Нека ида аз, па да видиш!

Но и той се уплашил от мечката и се върнал.

— И двамата сте страхливи! Нека ида аз, че да видите! — казал най-малкият, Келчо.

Грабнал сабята си и тръгнал малкият Келчо. Мечката излязла насреща му. Келчо се втурнал с гола сабя и викнал:

— Или ти мене, или аз тебе! — и без малко щял да посече мечката.

Тогава баща му извикал:

— Стой, синко! Аз съм твоят баща! Сега видях юначеството ти. Хайде, върви, на добър час! Ти ще намериш майка си!

Тогава юнакът Келчо навлязъл в пустите гори и намерил жилището на змея. То било голям дворец. Като наближил Келчо към двореца, съгледвачът, който бил поставен от змея на едно високо място, видял Келча и обадил на господаря си, че иде един юнак към двореца.

Змеят казал:

— Аз съм поставил вълците да ми пасат овцете, а мечките — кравите. Ти гледай, ако мине през тях невредим, наистина е юнак. Ако го разкъсат и изядат, няма какво да се боя от него.

Съгледвачът подир малко съобщил на змея, че юнакът, като дошъл до овцете, вълците и мечките се спуснали към него, но той погубил много от тях със сабята си. А сега иде насам!

Щом чул тези думи, змеят малко се постреснал и станал да посрещне юнака. Юнакът дошъл до двореца. Наблизо течала дълбока река, на която имало златен мост. По него се минавало, за да се влезе в двореца на змея.

Юнакът, като наближил златния мост, почудил се на хубостта му и тръгнал по него, но мостът взел да се огъва. Змеят, като видял това, се стреснал още повече. Щом юнакът влязъл в двореца, тръгнал право към змея. Той наместо „Добре дошъл“, за да уплаши юнака, смръкнал го в пояса си като енфие и пак го духнал, та го залепил на стената. И когато повторно се приготвил да го смръкне, юнакът се спуснал върху него със сабята си и замахнал да го посече. Тогава змеят, уплашен, извикал:

— Стой, синко! Аз такъв юнак търся, за да го направя свой син! Всичкото ми имане ще бъде твое и аз твой, и ти мой, точи вино, та ме пой!

Келчо се спрял. И двамата си подали ръка.

Малко по-късно настъпило време на змея да спи, а сънят му траел четиридесет дни. Той извадил и дал на Келча цял вързоп ключове, легнал и заспал. Келчо взел ключовете и тръгнал из двореца. Отварял наред стаите, гледал и не можел да се нагледа на богатството и красотата. В някои стаи видял купчини пари, в други — хубави златни и свилени дрехи. Имало стаи, пълни с яденета и питиета. Най-крайните две стаи не можал да отвори, защото нямал от тях ключове. Келчо поискал да види какво има в тези стаи, потърсил ключовете им и най-сетне, след тридневно търсене, ги намерил в брадата на змея. Юнакът взел полекичка ключовете, без да го усети змеят, и когато отворил едната от стаите, намерил вътре майка си. Познали се и тя му казала:

— Синко, освободи ме и да бягаме оттук, додето спи змеят, че толкова години съм затворена и не съм видяла бял свят!

— Нека да видя какво има и в другата стая, че тогава ще бягаме! — казал синът.

Когато отворил и втората стая, там намерил един чуден и много хубав кон, какъвто нямало по света. Тогава наш Келчо напълнил две дисаги с жълтици и скъпи дрехи, яхнал хубавия кон, поел своята майка и я завел у дома си.

По едно време конят му казал:

— Отскубни от гривата ми три косъма и ме пусни, а когато ти дотрябвам, напечи на огъня космите ми и аз веднага ще дойда!

Келчо отскубнал три косъма, пуснал коня, оставил дисагите с жълтиците на майка си, а сам отишъл в Цариград и станал ратай на един градинар, чиято градина била срещу царския дворец.

Един пролетен ден станали големи игри вън от Цариград. На тия игри се събрал много народ. Отишли още и царят, и градинарят. Градинарят поръчал на Келчо да варди добре градината.

Като останал сам, Келчо си спомнил за хубавия кон, напекъл космите от конската грива на огъня и ето, конят мигом пристигнал. Тогава Келчо помислил, че няма никой да го види, станал, облякъл златните дрехи и възседнал коня да го поразиграе край градината. Не щеш ли, най-малката царска дъщеря го съзряла от прозореца на

двореца и не могла да се нарадва на хубостта, юначеството и хубавия му кон.

Келчо отишъл също с коня си на царските игри. И там, без да го познаят нито царят, нито градинарят, излязъл пръв във всичките игри. Дори и самият цар не можал да се нарадва на юначеството му.

Вечерта Келчо се прибрал по-напред в градината, пуснал коня, скрил златните си дрехи, облякъл си градинарските и — ни лук ял, ни лук мирисал — заловил се за работа в градината. Когато дошъл градинарят и видял, че градината е изпотъпкана от конски копита, захванал да вика и мъмри Келча. Но най-малката царска дъщеря се провикнала от прозореца на двореца и поръчала на градинаря да не закача Келча.

Сетне най-малката царска дъщеря повикала градинаря и го накарала да поднесе на царя три любеници, от които първата да бъде преминала, втората — добре узряла, а третата — още младичка. Градинарят изпълнил поръчката.

Царят го попитал:

— Какво искаш да кажеш с тия любеници?

Тогава градинарят отговорил:

— Трите любеници са трите царски дъщери, от които на първата времето за женитба е вече преминало, на втората — дошло, а на третата наближава.

Като чул това, царят бързо изпроводил глашатай да събере народа пред царския дворец, за да си изберат царските щерки бъдещи съпрузи. Народът се събрал, а царските щерки гледали от прозореца. И обичай било коя когото избере, да му подхвърли червена ябълка.

Тогава най-голямата царска дъщеря харесала един княжески син, подхвърлила му ябълка и тръгнала с него. Средната харесала генерални син и отишла с него. А най-малката хвърлила ябълка на градинарския слуга Келча.

— Грешка стана! — казал царят и онези, които стояли до него, като видели това, подали друга ябълка на царската щерка, за да я подхвърли на някой по-достоен. Но тя я подхвърлила пак на Келча, така сторила и третия път.

Тогава царят разбрал и рекъл:

— Щом го искаш, иди с него, глупава щерко! Само сетне да не се каеш!

— Това, тейко, не го правя от глупост, но защото знам, че той е по-достоен от другите твои зетьове! — отвърнала най-малката царска щерка.

И се оженила за Келча.

По едно време царят започнал бой с друг цар. Царят тръгнал с всичката си войска за бойното поле — и другите му зетьове с него. Тогава Келчо възседнал едно магаре, та и той отишъл.

Когато го попитал царят: „Ти къде си тръгнал, Келчо?“ — той отвърнал:

— Ами нали съм и аз царски зет, защо да не ида на помощ! — и си подкарал магаренцето.

— Добре, и такива трябват там, за да носят вода на войската — казали големците и си заминали.

— Да видим кой ще носи вода! — отвърнал им Келчо и поел из пътя.

Когато заминала цялата войска и Келчо останал сам, той напекъл пак космите и конят му пристигнал. Оставил тогава Келчо магарето, въоръжил се, възседнал добрия си кон и отишъл на бойното поле. Всеки от противниците си думал: „Дано застане на нашата страна този непознат юнак!“.

Като видял Келчо, че неприятелите победили тъста му и насмалко щели да го поробят със зетьовете и големците, той се дигнал тогава, яхнал коня си, извадил сабята, развъртял се надясно и наляво, победил враговете докрай и избавил тъста си.

В тая битка била ранена ръката на Келча с една сабя. Сам царят извадил свилена кърпа и превързал раната на непознатия юнак. Тогава превързаният мигом се изгубил. Царят много се наскърбил, защото желаел да го награди за победата му с някой голям чин и да го задържи при себе си.

Сетне Келчо си отишъл и освободил своя кон. Облякъл пак простите си дрехи и се заловил за работа.

Не щеш ли, царят се разболял, очите му не виждали. За да се излекува, трябвало да се намери пилешко мляко. Царят пратил двамата си по-големи зетьове да потърсят такова мляко. Те тръгнали, ходили, ходили по света и по горите и като не намерили от пиле мляко,

донесли на царя друго мляко и излъгали, че уж било от пиле. Но когато намазали царювите болни очи с това мляко, те го заболели още повече.

Тогава нашият юнак Келчо напекъл пак космите и конят дотърчал. Възседнал го той, отишъл и намерил, та донесъл на царя от пиле мляко. И когато намазали с него болните очи, те оздравели.

Оттогава царят обикнал Келча и го поканил една вечер да вечерят заедно в двореца. На царската вечеря Келчо запретнал ръкава си и царят видял превързаната му ръка. Като съзрял и познал свилената кърпа, с която сам го превързал на бойното поле, той извикал:

— Ах, ти ли си бил добрият юнак, който ми избави живота на бойното поле!

Целунал го по челото и го поставил от дясната си страна.

СОЛТА Е НАЙ-СКЪПОТО

Един цар имал три дъщери, една от друга по-хубави. Царят много ги обичал и ги милувал. Като всеки баща и той искал да отгледа хубаво децата си, да са работни и паметни, да ги ожени и да се сроди с добри хора. Един път си седял с трите щерки, галел ги и почнал да ги пита:

— Деца — рекъл, — хайде да играем на една игра.

Децата, като всички деца, веднага се съгласили. Играли на разни игри, поизморили се и царят попитал най-голямата мома:

— Щерко, я ми кажи колко ме обичаш.

— Обичам те колкото златото, тате! — рекла момата.

— Щом толкова ме обичаш, ще те оженим за най-богатия княз, та все в злато и свила да ходиш. А ти, щерко — запитал средната, — ти колко ме обичаш?

— Обичам те като мед, тате, и като безценни камъни — казала средната мома.

— Щом толкова ме обичаш, чедо, ще те оженим в богато царство, където има много за ядене и носене. А ти, щерко маленка, колко ме обичаш?

— Аз, тате, те обичам колкото солта! — казало малкото моме.

— Колкото солта ли? — извикал царят. — Ти никак не ме обичаш. Жалко за грижите, що сме полагали да те отгледаме до тоя ред. Ти не си моя щерка, да се махнеш оттука и не ща нито да те чуя, нито да те видя вече. Вън, защото не ми трябваш!

Царицата, като чула това, уплашила се, изтърчала при тях, питала що е станало, поискала да оправи работата като всяка майка, ала царят не дал дума да се каже и изгонил малката мома.

Минали години. Оженил царят двете си щерки, настанил ги, както му било по волята, сродил се с други прочути царе. А за малката си щерка ни се сещал, ни споменавал. За него тя била забравена.

А момата била жива и здрава. Като я изгонил баща й, тя излязла от града, поразшетала се нагоре-надолу, видяла един беден човек,

окъсан, сакат, и си води едно магаренце. Девойчето било много жалостиво и отишло при него — да му помогне с нещо. Старецът го попитал на кого е и откъде е. Девойчето казало, че няма нито майка, нито баща, само е на тоя свят и няма къде да отиде. Старецът се зарадвал и го взел със себе си. Отвел малката в своето село, а то било току до границата с другото царство. Къщата на стареца била в гората. В тази гора ходели на лов и от двете царства. От другото царство най-често дохождал царският син, който бил добро и кротко момче и като ловувал, все се отбивал и седял при стареца да си почине. Днеска дохождал, утре дохождал и най-сетне харесал момичето и решил да се ожени за него. Но баща му, като всеки цар, отсякъл, че не иска момата на някакъв си сакат старец, било срамота за него, не дал дума да се издума. Добре, ама синът го заплашил, че ще стане калугер, ако не се ожени за това момиче, и най-сетне царят решил да прогони момичето. Най-напред поискал да го види и разбере какво толкова му се е харесало на сина това селско момиче.

Станал един ден старият цар, качил се на коня и отишъл в гората на лов. Обикалял до пладне из гората и стигнал до къщата на стареца. Видял пред вратата едно момиче — хубаво, стегнато, а дрехите му били износени и поизкърпени. Царят се досетил, че това е момичето, което харесал синът му, та полека-лека се приближил до него и го попитал дали баща му е тука.

Девойчето казало:

— Дядо го няма тука, той отиде за дърва. Аз съм сама.

— А къде е баща ти?

— Аз вече нямам баща, той ме прогони от двореца.

— От кой дворец? — зачудил се царят.

Тогава момичето му разказало всичко. Царят бил умен и разсъдлив. Разбрал, че най-малкото момиче най-много е обичало баща си, ама баща й бил глупав и лаком за богатство човек и затова го изгонил. Зарадвал се царят, че момичето е толкова умно и че синът му ще си вземе жена по сърце, отишъл си у дома и веднага пратил сина си със сватове да вземе девойката.

Направили голяма сватба. Поканили много гости, не забравили и бащата на невестата. Всички поканени дошли да видят каква е тая мома, дето се жени за царския син. Като дошли всичките сватове, наредили богати трапези, ядене, пиене колкото ти душа иска, нали е

царска трапеза, цял народ е работил за нея! Царят, свекърът, наредил да дадат на моминия баща яденета без сол. Като хванали да ядат, царят хапнал веднъж, намръщил се, посегнал към друго ядене, пак се намръщил, погледнал софрата — паниците и лъжиците били от чисто злато и с безценни камъни нашарени, гозбите наглед една от друга по-хубави, ама все полети отгоре с мед, не може да се сложат в уста, как да ядеш печена кокошка с мед! Погледал, почудил се, ама бил много гладен, та не се сдържал и рекъл на свекъра:

— Абе, съседе, защо ни държиш тука гладни?

— Че защо гладни, съседе? — учудил се свекърът. — Я гледай, масата е отрупана с гозби, от хубави по-хубави, сложени са в най-скъпи паници, дадени са ви най-хубавите лъжици и вилици! Като си гладен, яж бе, съседе, всичко е наредено да се яде.

— Абре ти защо се правиш на завеян! — рекъл царят, който бил баща на невестата. — Къде се е чуло и видяло да се яде злато и сребро, безценни камъни, печена кокошка да се залива с мед? Без сол нищо не е сладко за ядене. Сол дай, съседе, сол дай, че да се оправи работата!

— А като не можеш без сол, защо изгони дъщеря си и я остави да се скита немила-недрага по гората? — извикал свекърът. — Ти остави

дъщерите си, защото те обичаха като златото и среброто и други работи, без които може да се живее на тоя свят.

— А ти откъде знаеш? — извикал царят.

— Знам го от снаха си, от невестата, това е твоята най-малка щерка. Тя най-много те е обичала, а ти, лаком за богатство, си я изгонил.

Царят разбрал, че на този свят не може да се живее без сол. Щом няма сол, няма и живот, а целият народ си живее сиромашки, без злато, без сребро и без безценни камъни, някои хора през живота си не са слагали в устата си капка мед и пак са здрави и читави. Сетил се тогава царят, че големите му щерки не са го обичали истински, отказал се от тях и оставил царството си на най-малката си щерка.

Издание:
Ангел Каралийчев. Тошко Африкански и приказки
ИК „Хермес“, Пловдив, 1997
Редактор: Венера Атанасова
Коректор: Ева Егинлиян
ISBN: 954-459-378-0

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.